

VVSG VERKIEZINGSMEMORANDUM 2019-2024

DE OMSLAG NAAR VOLWAARDIG PARTNERSCHAP

INHOUD

1.	Samenvatting VVSG-verkiezingsmemorandum	3
2.	Situering van het VVSG-Verkiezingsmemorandum	5
3.	Duurzameontwikkelingsdoelstellingen: 2030 is nu!	6
4.	Trends	7
	TREND 1 – Nieuwe uitdagingen op het vlak van samenleven	7
	TREND 2 – Nieuwe uitdagingen op het vlak van welzijn en gezondheid	7
	TREND 3 – Verschuivingen in onze economie	8
	TREND 4 – Omgeving, ruimte en leefmilieu eisen een volwaardige plek	8
	TREND 5 – Basiscondities van financiële slagkracht en beleidsruimte	9
	TREND 6 – Nood aan een nieuwe bestuurlijke organisatie	10
	TREND 7 – Data & technologie – nieuwe mogelijkheden en spelregels	11
5.	De negen strategische dossiers van de VVSG	13
	STRATEGISCH DOSSIER 1 – Volwaardige lokale autonomie en beleidsruimte	14
	STRATEGISCH DOSSIER 2 – Herijken van de gemeentelijke financiering	16
	STRATEGISCH DOSSIER 3 – Samenleven in diversiteit	19
	STRATEGISCH DOSSIER 4 – Armoede structureel terugdringen en zorg versterken	22
	STRATEGISCH DOSSIER 5 – Innovatie en ondernemerschap faciliteren en ondersteunen	25
	STRATEGISCH DOSSIER 6 – Een kwaliteitsvolle leefomgeving door een trendbreuk op het vlak van omgeving en klimaat	27
	STRATEGISCH DOSSIER 7 – Participatie en coproductie van beleid	29
	STRATEGISCH DOSSIER 8 – Inzetten op schaal en samenwerking	31
	STRATEGISCH DOSSIER 9 – Data en technologie als hefboom inzetten	34
	Afsluiten van een Duurzaamheidspact tussen overheden	37
6.	Contactinformatie	38

1. SAMENVATTING VVSG-VERKIEZINGSMEMORANDUM

Dit VVSG-verkiezingsmemorandum richt zich tot de beleidsmakers van de Vlaamse, federale en Europese overheden, in het kader van de verkiezingen van 26 mei 2019. De VVSG kijkt naar de toekomst. Wat brengt die voor de lokale bestuurders? Wat kan het lokale niveau ondernemen en wat kunnen de Vlaamse, federale en Europese overheden doen om goed lokaal beleid te voeren?

'The New Localism'. Onze samenleving verandert in sneltreinvaart: nieuwe uitdagingen, nieuwe kansen. De lokale besturen zitten op de eerste rij om de kansen te grijpen en de uitdagingen aan te pakken. Gemeenten voelen als geen ander de noden op het terrein. Ze zijn als burgernabij bestuur het best geplaatst om de juiste antwoorden te bieden. Hierin verschillen de lokale besturen van andere regionale, nationale of Europese overheden: voor hen zijn de lokale besturen dus een cruciale partner.

Het memorandum steunt op het uitgangspunt van een volwaardig partnerschap. Resultaten worden samen bereikt, of ze worden niet bereikt.

De maatschappelijke noden zijn vandaag zo complex dat een overheid alleen ze niet kan oplossen.

Een wij-zij-perspectief heeft geen zin. Overheden die hun rol opnemen als netwerkorganisaties en partnerschappen aangaan, zullen effectiever zijn in hun beleid en dienstverlening. De VVSG pleit voor een volwaardig partnerschap dat zich uit in **twee dimensies**: een interne samenwerking tussen de Europese, federale, Vlaamse en lokale overheidsniveaus (interbestuurlijk), en een externe samenwerking tussen de overheden en de diverse maatschappelijke actoren: de burgers en middenveldorganisaties, bedrijven, en kennisinstellingen (model van de quadruple helix). De basisafsprake is dat **iedere overheid zich richt op haar kernrol**: centrale overheden die de generieke kaders vaststellen en de lokale besturen die de concrete invulling geven aan het beleid. De visie van een volwaardig partnerschap als voorwaarde voor een effectief beleid vormt de rode draad in dit verkiezingsmemorandum van de VVSG. Het partnerschap zal u terugvinden in de diverse voorstellen. Het bijna volledig samenvallen van de komende federale, Vlaamse en lokale bestuursperiode biedt een mooie kans om samen beleid te voeren.

Welke beleidskeuzes vraagt de VVSG aan de andere overheden? Welke oplossingen zouden een grote stap voorwaarts betekenen voor sterke lokale besturen?

1. **Lokale autonomie en beleidsruimte**: lokale besturen staan het dichtst bij de praktijk, waar mensen wonen, werken, winkelen, uitgaan, ... Het is op dit niveau dat de gemeente en de stad beleidsruimte en autonomie nodig hebben. Bestuurders en beleidsmedewerkers maar ook burgers of organisaties moeten er goed op elkaar kunnen inspelen, innovatieve formules moeten er kunnen groeien. Een teveel aan regels belemmeren dit. Iedereen wint wanneer lokale bestuurders meer experimenteeruimte krijgen.
2. **Genoeg financiële ruimte**: een gemeente moet kunnen investeren in infrastructuur en sociaal beleid. Maar de budgettaire ruimte wordt bijna helemaal opgesoupeerd door de sterk stijgende pensioenuitgaven die de lokale besturen moeten dragen voor hun ex-statutair personeel. Dit is niet langer houdbaar en vraagt dringend een oplossing. Ook is een aanpassing nodig van het Gemeentefonds, moet er een nieuw systeem komen voor het kadastraal inkomen, en de gemeentelijke en de centrale beleids- en beheerscyclus moeten voortaan gelijk lopen (de ene is zesjaarlijks, de andere jaarlijks).
3. **Samenleven in diversiteit**: mensen willen goed samenleven, in een aangename omgeving, zonder spanningen met de burens en andere inwoners. De lokale bestuurders hebben ondersteuning nodig om de lokale sociale cohesie te versterken in een context van superdiverse gemeenschappen en opinies die soms ver uit elkaar gaan staan. Zo iets lukt niet vanuit één beleidsdomein, of vanuit één overheidsniveau. Een transversale aanpak is nodig. De VVSG vraagt een breed programma voor Sociale Cohesie over de Europese, federale, Vlaamse en lokale overheidsniveaus heen, acties die breed gaan, ook in samenwerking met mensen en organisaties buiten de overheid.

4. **Terugdringen van armoede en versterken van de zorg:** na de verregaande integratie van de OCMW's en de gemeenten, moeten we groeien naar een echte integrale en geïntegreerde aanpak van het lokale sociale beleid. Armoede staat de komende jaren bovenaan de agenda: niet alleen in de steden, ook in de kleinere gemeenten. Om de noden van een verzilverende samenleving aan te pakken moeten gemeenten de regie kunnen voeren over de afstemming tussen de diverse organisaties die bij hen actief zijn.
5. **Bestuurlijke transitie naar de regioschaal:** de VVSG ziet in de toekomst drie parallelle bestuurlijke transities. Lokale besturen met onvoldoende bestuurskracht kunnen beter actief een (vrijwillige) fusie overwegen, ondersteund door een aangepaste fusiebonus. Ook vraagt de VVSG een sturing vanuit de gemeenten in de evolutie naar een 20-tal regiowerkingen in Vlaanderen. Die regio's bouwen voort op een bestaande sociaaleconomische streekrealiteit. Tegelijk moeten de Vlaamse en de federale overheid overschakelen naar een andere modus operandi: zij passen zich aan en komen met afgestemde procedures en regelgeving naar de regio's.
6. **Ondernemerschap en innovatie:** een levendige gemeente kent levendige kernen. De VVSG pleit voor de integratie van de verschillende functies in de kernen. De economische bedrijvigheid moet zich er met diverse andere woon-, werk-, en leef-functies kunnen verweven. De VVSG dringt sterk aan op de opheffing van administratieve barrières, zoals een drastische modernisering van de economische regelgeving rond de drankvergunningen, de wet op de openingsuren en de kansspelvergunningen.
7. **Inzetten op een gezonde leefomgeving:** de VVSG dringt aan op een consequent Vlaams ruimtelijk beleid dat kiest voor kernversterking en voor het sparen van de woonreservegebieden. Er moet een stop komen op het ontwikkelen van manifest slecht gelegen, niet ontwikkelde woon- en woonreservegebieden. Vlaanderen moet nog méér inzetten op een duurzamer mobiliteitsbeleid en op lokale hernieuwbare energie.
8. **Nieuwe vormen van participatie:** de lokale bestuursstijl zal sterk beïnvloed worden door de toename van burgerparticipatie en initiatieven van burgers en burgerorganisaties die inzetten op co-creatie. De VVSG en haar leden juichen dit toe: de inzet van burgers in allerlei burgerprojecten kan de lokale democratie en sociale cohesie versterken, zonder dat dit een aantasting moet betekenen van het primaat van de politiek. Van zowel burgemeesters, schepenen, en raadsleden, als van de gemeentelijke medewerkers vraagt dit een open bestuurscultuur. De VVSG wil in samenwerking met Vlaanderen een rol opnemen om de lokale mandatarissen en medewerkers hierin te ondersteunen.
9. **Samenwerking en afstemming in lokaal ICT-beleid:** de VVSG vraagt dat de federale overheid, de Vlaamse overheid en de lokale besturen een overkoepelende ICT-strategie te ontwikkelen, met gedeelde standaarden voor IT-systemen, regels voor interbestuurlijke digitaliseringsprojecten, en een aanbod van IT-bouwblokken waaruit lokale besturen kunnen putten. Door dit centraal aan te bieden kunnen besturen zich focussen op de strategische aspecten van data en technologie. De VVSG vraagt bijzondere aandacht voor digitale ongeletterdheid: slimme gemeenten kunnen niet zonder slimme burgers.

Vanuit alle bovenstaande strategische dossiers wil de VVSG voluit ijveren voor een interbestuurlijk Duurzaamheidspact, een langetermijnpact tussen de federale, Vlaamse en lokale overheden met concrete doelstellingen over klimaat, omgeving en sociale cohesie. Dit pact gaat een alliantie aan met burgerprojecten en middenveldorganisaties, bedrijven en onderwijsinstellingen.

2. SITUERING VAN HET VVSG-VERKIEZINGSMEMORANDUM

Op zondag 26 mei 2019 vinden de verkiezingen plaats voor het Vlaamse, federale en Europese parlement. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) presenteert namens haar leden het memorandum gericht aan de andere overheden.

Hoe kan u dit memorandum lezen?

Elk lokaal bestuur werkt vanuit drie pijlers (zie schema): het beleid, de dienstverlening aan haar burgers en de interne organisatie om dit te realiseren. Deze drie pijlers zien we als de centrale taakstelling van de lokale besturen. Vervolgens keken we welke trends de komende jaren op de lokale besturen zullen afkomen en welke hefboomen ze in handen hebben om hierop in te spelen.

De lichtblauwe kaders tonen **de grote trends** waarmee de lokale besturen de komende jaren geconfronteerd worden. Het zijn de dominante maatschappelijke thema's die, naar verwachting van de VVSG, de komende jaren de agenda's van de lokale besturen sterk zullen beïnvloeden.

Vervolgens vindt u onder de dwarslijn een overzicht van **de cruciale hefboomen** op het vlak van de bestuurlijke organisatie en middelen die de besturen in handen hebben om hun dienstverlening zo goed mogelijk in te richten.

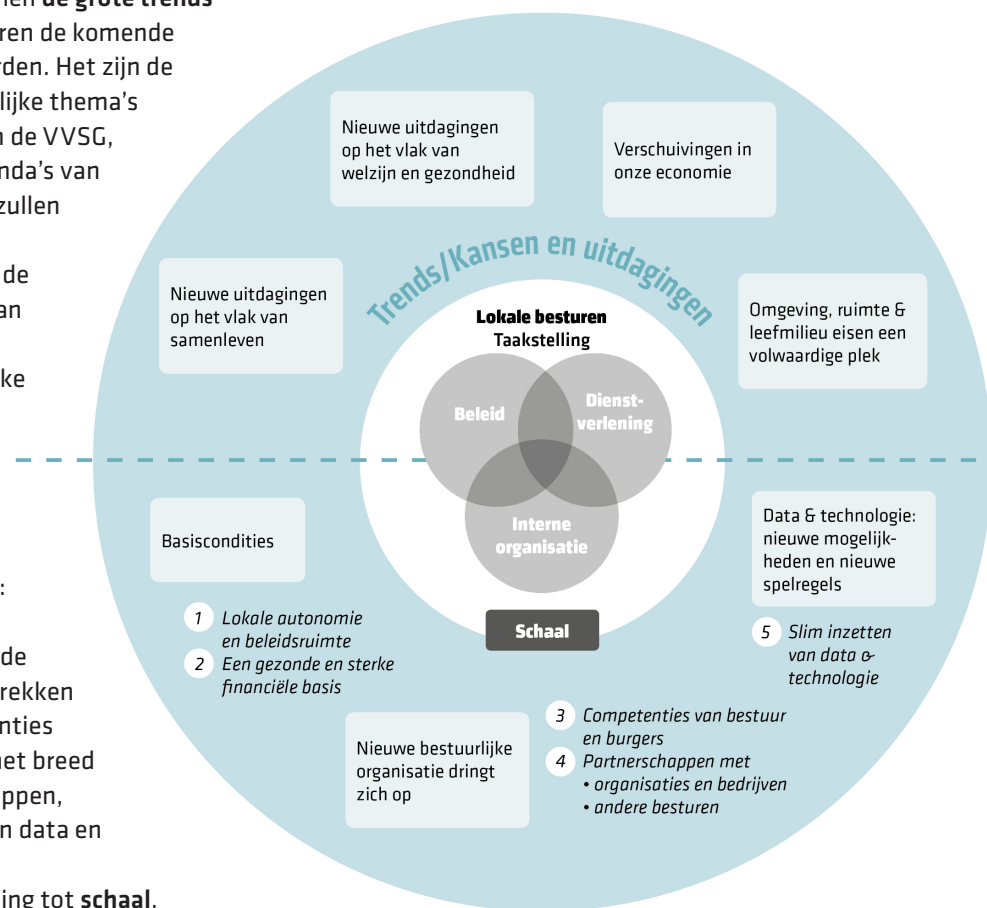
Het gaat om 5 hefboomen: de lokale autonomie en beleidsruimte, een gezonde financiële basis, het aantrekken en inzetten van competenties van bestuur en burgers, het breed aangaan van partnerschappen, en tenslotte de kracht van data en technologie.

De aspecten met betrekking tot **schaal**, denk maar aan de bestuurskracht en de wijze van samenwerking tussen lokale besturen, beïnvloeden elk van deze hefboomen.

Onder titel 4 gaan we verder in op de trends en hefboomen. Titel 5 beschrijft de **negen strategische thema's** waarop de VVSG met dit memorandum wil inzetten.

Hoe kwam dit memorandum tot stand?

Aan dit memorandum gingen heel wat inspraakmomenten vooraf met bestuurders en medewerkers van de VVSG. De meeste sessies werd begeleid door Idea Consult.

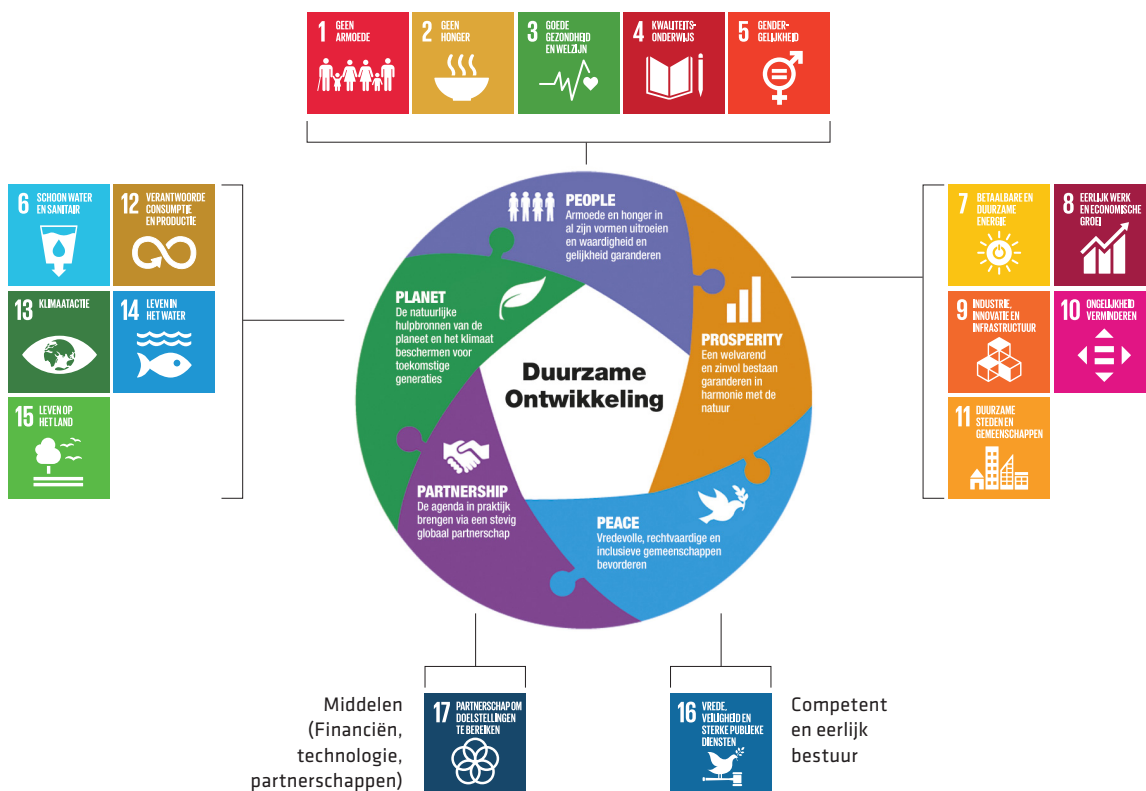

3. DUURZAMEONTWIKKELINGSDOELSTELLINGEN: 2030 IS NU!

De duurzameontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals – SDG's) van de Verenigde Naties inspireren overheden wereldwijd, ook de Vlaamse lokale besturen: **65% van de SDG's kunnen trouwens niet gehaald worden zonder de lokale besturen**. De lokale besturen in Vlaanderen zetten sinds de ondertekening van de SDG-agenda in 2015 – onder impuls van de VVSG – hun schouders onder die gemeentelijke vertaling van de SDG's.

De 17 doelstellingen steunen op drie kernboodschappen: **systemische verandering (transformatie), integrale aanpak (transversaliteit) en inclusie (iedereen mee)**. We moeten een noodzakelijke en structurele omslag maken. Ruimte voor experiment en innovatie zijn cruciaal. 2030 loert om de hoek. Ook in België en Vlaanderen ligt er veel werk op de plank, bij alle overheidsniveaus, maar ook bij middenveldorganisaties, burgers, bedrijven, kenniscentra en onderwijsinstellingen.

De 17 duurzameontwikkelingsdoelstellingen zijn met elkaar verbonden en zijn onderverdeeld in de vijf pijlers (5 P's) van duurzame ontwikkeling: *People* (leven in waardigheid en gelijke kansen voor iedereen); *Planet* (klimaat, ecologie en biodiversiteit); *Prosperity* (ontplooiingskansen en economische ontwikkeling voor iedereen); *Peace* (goed bestuur van sterke democratische instellingen en veiligheid) en *Partnership* (bondgenootschappen over landen en sectoren heen).

De VVSG stelt de Vlaamse en federale overheid een Duurzaamheidspact voor, waarbij alle overheden zich engageren om specifieke duurzameontwikkelingsdoelstellingen binnen een bepaalde tijdsperiode te bereiken. Dat pact betekent ook samenwerking met partners buiten de overheid: burgers, bedrijven, middenveldorganisaties, kennisinstellingen, enz. (zie ook 5.10 : Afsluiten van een duurzaamheidspact tussen overheden).

4. TRENDS

TREND 1 – Nieuwe uitdagingen op het vlak van samenleven

Voor lokale besturen rijzen tal van complexe uitdagingen over de manier waarop burgers samenleven.

De groep ouderen stijgt, maar op sommige plaatsen ook de groep kinderen en jongeren, gezinnen worden kleiner en diverser (met meer aandacht voor andere woonvormen zoals collectief wonen, zorgwonen), in sommige gemeenten is meer dan de helft van de bewoners van buitenlandse herkomst, mensen met een beperking vragen een meer inclusieve plaats in de maatschappij, ...

Die diversiteit leidt soms tot spanningen en polariserende relaties. Vooral aspecten verbonden aan religie, etnische afkomst en verschillen in culturen, maar ook verschillen op basis van andere persoonskenmerken zoals geaardheid en beperking vormen het voorwerp van debat.

Goed samenleven doet zich vooral op het lokale beleidsniveau voor. Daar waar mensen elkaar concreet ontmoeten - op straat, in de winkel, op kantoor, aan de schoolpoort,... - komen intermenselijke relaties tastbaar tot uiting. In de buurt of de gemeente komen tot een positief klimaat van samenleven in diversiteit, binnen een gemeenschappelijk kader van regels en afspraken, vergt van lokale bestuurders en medewerkers inlevingsvermogen, nuance, en aandacht voor maatwerk.

Grotere diversiteit

- Migratie, integratie en inburgering
- Vergrijzing en vergroening
- Groei versus krimp

Anders samenleven

- Gezinsverdunning
- Individualisering
- Andere vormen van 'vereniging'
- Polarisering (nuance verdwijnt)

TREND 2 – Nieuwe uitdagingen op het vlak van welzijn en gezondheid

Zorg wordt voor lokale besturen alleen maar belangrijker. Mensen leven langer en dat is positief. De samenleving verwacht dat we langer werken, waardoor een aantal zorgtaken die vroeger door jongsenioren opgenomen werden (opvang van de kleinkinderen, zorg voor familie en burens) meer in professionele handen terechtkomen. Lokale besturen zorgen voor een beter welzijn van elke burger door te sensibiliseren, de zorgvraag en het zorgaanbod op elkaar af te stemmen en zelf initiatieven te nemen.

Sommige groepen dreigen af te haken: jongeren zonder diploma, die niet aan de bak komen, ouderen die vereenzamen, alleenstaande ouders die moeilijk de eindjes aan elkaar kunnen knopen, mensen die onder de armoedegrens leven. Het is een uitdaging voor elk lokaal bestuur om ervoor te zorgen dat iedereen erbij hoort, met een breed hulpverleningsaanbod voor iedere burger en extra ondersteuning voor wie uit de boot dreigt te vallen. Technologische innovatie kan kansen bieden, ook in de zorg.

Daarnaast zien we de toenemende aandacht voor een gezonde leefomgeving. Mensen verwachten dat de (lokale) overheid die gezonde omgeving creëert, waar iedereen kan wonen, werken, spelen en vlot werk en privé kan combineren en kan genieten van een gezonde luchtkwaliteit.

Wijzigende opvattingen en levensstijl

- Meer aandacht voor een goede balans tussen werk en privé leven
- Aandacht voor gezondheid (bio voeding, milieu- en luchtkwaliteit)

Welzijn

- Stijgende uitgaven in de individuele hulpverlening, zeker ook bij de groep van jongeren
- Aanhoudende armoede en ongelijkheid
- Vereenzaming

Zorg

- Vermaatschappelijking van de zorg en buurtgerichte zorg
- Behoeftes aan professionele kinderopvang en andere vormen van gezinsondersteuning
- Technologische innovatie van de zorgsector
- Ouderen wonen langer thuis
- Nieuwe fenomenen: stress, burn-out, hart- en vaatziekten

TREND 3 – Verschuivingen in onze economie

Ook de economische context verandert gevoelig. De internationalisering neemt toe maar tegelijk stijgt ook de aandacht voor lokalisering. Geld en goederen verplaatsen zich tegen een razendsnel tempo over de hele wereld.

Lokalisering, waarbij de productie en consumptie op een bepaalde plaats afgestemd zijn op de lokale behoeften en beperkingen, hoeft de globalisering niet tegen te werken maar kan er een perfecte aanvulling op zijn.

Actief zijn op de arbeidsmarkt hangt steeds meer af van competenties en aanpassingsvermogen van mensen.

Sommige banen dreigen te verdwijnen door automatisering of robotisering. Daarom spreekt men ook steeds meer over de 'cans and the cannots'. Tegelijk biedt deze evolutie ook kansen op nieuwe soorten jobs en kansen om bepaalde sectoren (terug) naar hier te halen. Opleidingen helpen competenties bij te schaven.

Economische transitie:

- Internationalisering én lokalisering
- Opschuiving richting tertiaire en quataire activiteiten
- Nieuwe businessmodellen, o.a. consument wordt producent ('prosumer')
- Tijd- en plaatsafhankelijk werken
- Automatisering (met impact naar heel wat functies)
- Kloof tussen vraag en aanbod op arbeidsmarkt
- Dualisering ('cans and the cannots')

TREND 4 – Omgeving, ruimte en leefmilieu eisen een volwaardige plek

Meer dan ooit is de kwaliteit van de leefomgeving een thema. Klimaatverandering, biodiversiteit, grondstoffenschaarste,... Hoewel veel van deze uitdagingen zich op een mondiaal niveau situeren, is de rol van lokale besturen essentieel. Steeds meer mensen zien in dat het anders moet. Een gemeente is het best geplaatst om dit besef om te zetten naar lokale beleidsinitiatieven. Dit betekent uiteraard

niet dat lokale besturen de enige overheid zijn die hierin verantwoordelijkheid draagt. Er is nood aan een coalitie van verschillende bestuursniveaus, partners uit de privé en kennisinstellingen en burgers om de uitdagingen op het vlak van klimaat en energie aan te gaan. Bovenlokale en geïntegreerde gebiedsprogramma's kunnen het lokale beleid ondersteunen.

In Vlaanderen neemt de druk op de reeds schaarse ruimte steeds toe. Verdichting is daarbij een mogelijk antwoord, op voorwaarde dat dit op een kwalitatieve manier gebeurt, zowel in bouwwijze/architecturaal, als met aandacht voor het samenleven. Er liggen ook nog heel wat kansen in het multifunctioneel gebruik van ruimtes en gebouwen. Jarenlang zette de stadsplanning in Vlaanderen de auto centraal, nu moet de mens centraal staan: hij heeft nood aan een kwaliteitsvolle publieke ruimte die hem uitnodigt om te wandelen, fietsen, spelen en wonen.

Ook op het vlak van klimaatverandering en energietransitie kunnen de natiestaten niet alléén die gepaste oplossing aanbieden. Lokale overheden staan klaar, om met de steun van andere overheden, gepaste oplossingen uit te werken.

Ruimte

- Druk op de schaarse ruimte, verdichting als uitdaging
- Meer aandacht voor de kwaliteit van de publieke ruimte, o.a. de impact op de gezondheid van mensen, het scheppen van ontmoetingskansen tussen mensen, multifunctioneel gebruik, de mobiliteit,...

Mobiliteit

- Automobilité verstikt de wegen en de woonomgevingen
- Nieuwe wegen worden ingeslagen

Leefmilieu en -omgeving

- Klimaat en biodiversiteit onder druk
- Energietransitie, van fossiele naar andere brandstoffen
- Leefkwaliteit wint aan belang

TREND 5 – Basiscondities van financiële slagkracht en beleidsruimte

Als lokale besturen hun centrale rol in de samenleving willen waarmaken, moeten ze daartoe over de nodige financiële slagkracht en beleidsruimte beschikken.

Vandaag halen gemeenten hun financiering uit twee belangrijke bronnen, het Gemeentefonds en de fiscaliteit. Voldoet de verdeling van het Gemeentefonds nog aan hetgeen vandaag van de Vlaamse gemeenten wordt verwacht?

Op het vlak van de fiscaliteit zien we de toenemende vraag naar 'eerlijke belastingen'. Maar wat is voor lokale besturen de ideale mix van belastingen op inkomen, (onroerend) vermogen, ondernemen, enz.? En kan het kadastraal inkomen nog wel blijven bestaan als basis voor het heffen van

Onroerendgoedbelastingen? Gemeenten stellen zich ook vragen bij de impact die ze ondervinden van fiscale maatregelen van centrale overheden, die ze via het systeem van de aanvullende belastingen zo maar moeten ondergaan. Strookt dit nog met correcte interbestuurlijke verhoudingen? Tot slot is er de impact van de vergrijzing op de toekomstige inkomsten uit de aanvullende personenbelasting. Die vergrijzing is trouwens ook de oorzaak van de belangrijkste financiële uitdaging aan uitgavenzijde: lokale besturen zijn helemaal zelf verantwoordelijk voor de pensioenuitgaven van hun voorheen statutaire medewerkers. Ondanks enkele maatregelen van de federale overheid, neemt die factuur de komende jaren heel sterk toe.

De samenleving vraagt dat overheden voldoende zouden blijven investeren, al was het maar om onverantwoorde veroudering van infrastructuur tegen te gaan of in te spelen op de noodzakelijke verduurzaming. Steeds meer van die projecten hebben een interbestuurlijk of sectoroverschrijdend karakter: een gewestweg door een dorpskom aanpakken vergt een samenwerking van de Vlaamse en lokale overheid, een schoolgebouw ook in het weekend of 's avonds openstellen betekent slim kijken naar normering en subsidiestromen.

Om voldoende beleidsruimte te geven aan gemeenten is een vereenvoudiging van de regelgeving meer dan ooit nodig, gekoppeld aan een meerjarenplanning van de centrale overheden. Van een Vlaamse of federale overheid wordt verwacht dat ze eenvoudige en duidelijke beleidskaders maken waarmee gemeenten aan de slag kunnen. Het stimuleren van regelluwe zones kan hen in staat stellen om bepaalde zaken anders te organiseren en los te komen van platgetreden paden, bijvoorbeeld op het vlak van burgerparticipatie.

Basisfinanciering

- Verdeling Gemeentefonds steeds meer in vraag gesteld
- Nood aan stabiliteit in basisfinanciering politie- en hulpverleningszones

Belastingen

- Kadastraal inkomen is een achterhaalde basis voor onroerendgoedbelastingen
- Kritiek op impact van federale of Vlaamse fiscale beslissingen op lokale ontvangsten

Pensioenkosten nemen steeds grotere hap uit lokale budgetten.

Nood aan mechanismen voor vrijwaring lokale investeringen.

TREND 6 – Nood aan een nieuwe bestuurlijke organisatie

Lokale overheden staan in de frontlinie bij de gewijzigde verhouding tussen politiek en samenleving. Steeds meer mensen staan afkerig ten opzichte van de politiek en verliezen het vertrouwen in de overheid. Overheden en politici van alle niveaus staan voor de uitdaging dat vertrouwen te herstellen. Lokale overheden kunnen zich alvast optrekken aan het feit dat de tevredenheid van de burger over het lokale beleid nog steeds hoger is dan deze van de andere overheidsniveaus.

Vele problemen stoppen niet aan de grenzen van een gemeente. Bovendien is dé overheid voor de burger nog het lokale niveau, in de figuur van de burgemeester.

Om de dienstverlening te verbeteren en het complexe takenpakket uit te voeren zullen lokale besturen nog meer samenwerken: met collega-besturen, centrale overheden, burgers, andere spelers op het terrein, enz. De integratie van diverse samenwerkingen binnen één regio kan de geschikte schaalgrootte opleveren om maatschappelijke uitdagingen efficiënt aan te pakken. Burgers worden mondiger en nemen soms zelf het heft in handen. Democratie vindt niet alleen meer plaats in de klassieke raden en organen. De actieve mondige burger is geen vijand van de (lokale) overheid, maar is een meerwaarde en daagt diezelfde overheid uit om kritisch te kijken naar de organisatie van de dienstverlening en de gemaakte beleidskeuzes. Die samenwerking moet zich ook doorzetten bij de lokale besturen zelf. Daar zijn er nog te vaak schotten tussen de verschillende beleidsdomeinen.

- Vertrouwen in de lokale overheid legitimeert het versterken van de lokale autonomie (binnen centraal vastgelegde kaders)
- Professionalisering in de besturen, weliswaar tegen verschillende snelheden
- Besturen worden nadrukkelijker op hun regierol aangesproken
- Noodzaak van samenwerking (intergemeentelijk, multilevel)
- Participatie en coproductie
- Netwerkbestuur, naar buiten gericht
- Europeanisering / Internationalisering
- Fusie van gemeenten als nieuwe realiteit

Pleidooi voor een genuanceerd debat over gemeentelijke schaal en fusie

Het debat over de schaalgrootte van gemeenten is o.m. een debat over bestuurskracht.

Bestuurskracht heeft te maken met capaciteit:

- **politieke capaciteit: in staat zijn strategische keuzes te maken in functie van de behoeften van de inwoners van de gemeente, en deze keuzes ook hard maken (politiek leiderschap)**
- **ambtelijke capaciteit bij het volledige beleidsproces**
- **in staat zijn netwerken van burgers, bedrijven en andere organisaties op het grondgebied te ondersteunen en aan te wenden voor het voeren van een beleid**
- **in staat zijn intergemeentelijk en interbestuurlijk samen te werken**
- **beschikken over voldoende financiële middelen.**

De omvang van de gemeente heeft een invloed op de capaciteit maar is niet de enige factor die de bestuurskracht van een gemeente bepaalt.

Om hun taakstelling waar te maken gingen de lokale besturen de voorbije decennia op alle domeinen samenwerken. Een gemiddelde gemeente is volgens de regioscreening (2012) lid van 68 samenwerkingsverbanden. Veel van die verbanden zijn er gekomen op initiatief van de centrale overheden, andere ontstonden door de lokale besturen zelf.

Dit hoge aantal roept vragen op. Samenwerking op zich is een goede zaak, maar als het de regel wordt in alle beleidsdomeinen, schort er iets aan de basisschaal. Vanaf een bepaald punt wordt samenwerking contraproductief. Ze versterkt dan niet langer de bestuurskracht, maar holt ze uit: de overhead- en coördinatiekosten lopen op, het overzicht vertroebelt, klachten als ‘verrommeling’ ontstaan en de rechtstreekse greep van besturen op een aantal basisfuncties neemt af.

Een ideale schaalgrootte bestaat niet, want ze is sterk afhankelijk van het beleidsvraagstuk. Voor bepaalde verdelingsvraagstukken, zoals de uitdagingen op het vlak van klimaat, is een voldoende grote schaal noodzakelijk. Bij vraagstukken over dienstverlening is dat soms anders. De discussie over schaalgrootte gaat in essentie over bestuurskracht, en die hangt dan weer sterk af van voldoende middelen, zowel op het niveau van een competent ambtelijk apparaat als op vlak van bekwame politici.

Een gebrek aan eigen bestuurskracht kan een argument zijn om de mogelijkheden voor een fusie te onderzoeken. Dat moeten gemeenten in eerste instantie zelf doen, want elke situatie is anders. Type-oplossingen die vanuit Brussel worden doorgedrukt dreigen vooral negatieve energie en weerstanden te creëren. Als besturen de stap richting fusie zetten, moeten ze kunnen rekenen op actieve steun van de Vlaamse en de federale overheid.

TREND 7 – Data & technologie – nieuwe mogelijkheden en spelregels

Data en technologie stellen lokale besturen in staat om hun beleid voor te bereiden en te ondersteunen, hun dienstverlening beter te organiseren of de samenwerking met verschillende partners op te volgen en te evalueren. De beschikbaarheid van kennis en informatie is een basisbehoefte geworden. Die evolutie is zeker nog niet ten einde. Onder de vlag van smart cities zullen big data, blockchain, internet of things,... een stevige impact hebben op lokale besturen zelf. Gemeenten moeten het voortouw nemen en er tegelijkertijd voor zorgen dat de privacy van burgers gegarandeerd blijft. Meer dan welke overheid ook, weten lokale besturen dat niet alle burgers in staat zijn het tempo van deze digitalisering te volgen. Ze zullen dus moeten blijven investeren om de digitale geletterdheid van de bevolking te verhogen.

Intussen stellen we (onder meer op basis van de I-monitor 2016) vast dat zo goed als alle gemeenten te klein zijn om zelf de toenemende eisen qua digitalisering het hoofd te bieden. Lokale autonomie is op dit vlak een inhoudsloos begrip geworden. De lokale besturen reiken dan ook de hand uit naar de centrale overheden om dit samen aan te pakken, te beginnen met stevige afspraken over de uitrol van interbestuurlijke data- en IT-projecten.

In de toekomst zullen “data” het nieuwe goud worden en daarom is er nood aan bescherming van deze data voor goed en ethisch gebruik in functie van een optimaal comfort van de burger.

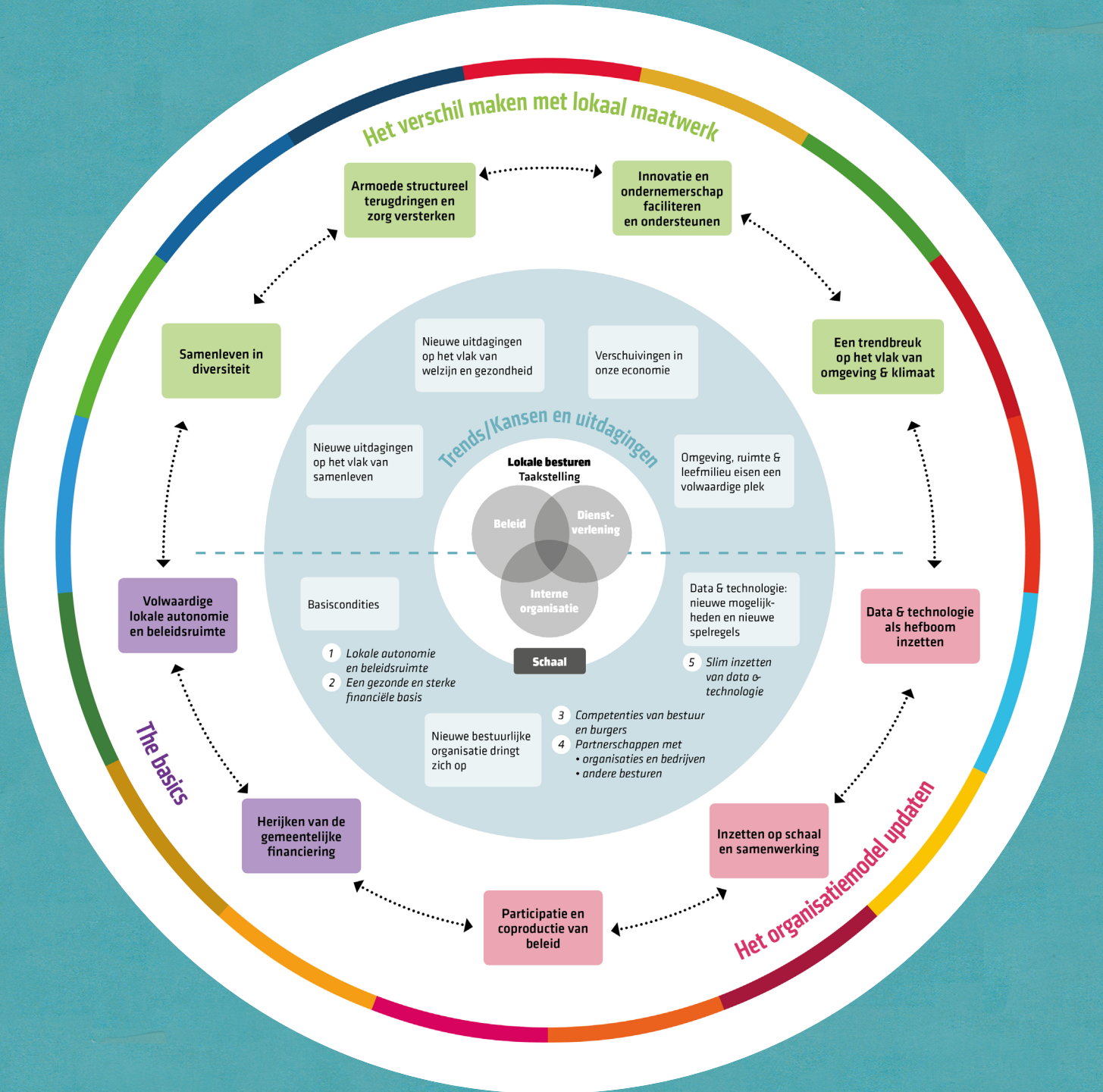
Nieuwe mogelijkheden

- Big data
- Blockchain
- Digitalisering
- Internet of things

Nieuwe spelregels en aandachtspunten

- Privacy
- Digitale kloof, zeker ook bij senioren

Het VVSG-verkiezingsmemorandum in beeld

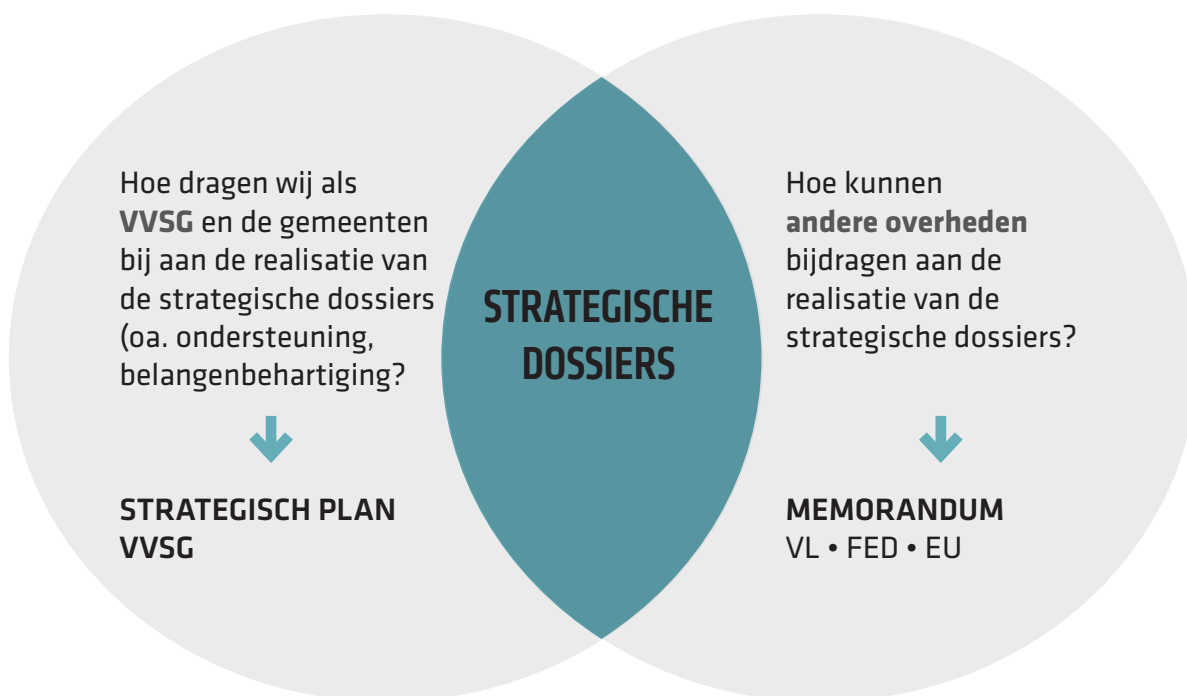

5. DE NEGEN STRATEGISCHE DOSSIERS VAN DE VVSG

In dit hoofdstuk gaan we in op de strategische dossiers die het werkveld van de lokale besturen de komende jaren zullen domineren.

Dit memorandum steunt op de kernidee van partnerschap. De VVSG is ervan overtuigd dat resultaten maar worden bereikt door samenwerking tussen de overheidsniveaus en met de andere maatschappelijke actoren. Daarom formuleren we aan de ene kant een reeks vragen aan de andere overheden, maar staan we ook uitgebreid stil bij de intenties van de lokale besturen zelf. Oplossingen creëren we immers samen. De intenties van de lokale besturen, zoals u die verderop in dit document kunt lezen, vormen het richtkader voor de ondersteuning die de VVSG de komende bestuursperiode zal bieden aan haar leden. De vragen aan de andere overheden vormen het richtkader voor de topdossiers in de belangenbehartiging vanuit de VVSG voor haar leden.

Realiseren van de strategische dossiers in partnerschap

Dit plan presenteert de negen strategische dossiers van de VVSG voor de bestuursperiode 2019-2024: zie schema hiernaast.

We bespreken ieder strategisch dossier volgens een vaste opbouw: eerst de visie, vervolgens waartoe de lokale besturen zich engageren, en tot slot een overzicht van de vragen van de VVSG aan de andere overheden.

STRATEGISCH DOSSIER 1 – Volwaardige lokale autonomie en beleidsruimte

Verantwoordelijkheid krijgen én waarmaken, binnen Vlaamse en federale kaders.

- Samenlevingsproblemen worden complexer en vragen innovatief maatwerk. Innovatie groeit doorgaans van onderuit. Op lokaal niveau komt alles samen en is er ook meer ruimte voor experiment.
- Het vertrouwen van burgers is het grootst in het lokaal bestuur.
- Vertrekken vanuit heldere basisrollen: een kaderstellende Vlaamse en federale overheid en lokale besturen die de beleidsruimte nemen en krijgen voor lokaal maatwerk.

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We versterken de lokale **regiecapaciteit**.
2. We **betrekken** alle voorzieningen en diensten op het grondgebied bij het beleidsproces.
3. We maken nog meer werk van een actieve en **democratische aansturing**, opvolging en geregelde evaluatie van verzelfstandigde entiteiten en samenwerkingsverbanden, zowel politiek als ambtelijk.
4. We maken extra werk van het aantrekken en behouden van competente medewerkers door aandacht voor sterke organisaties gebaseerd op innovatieve concepten (zoals innovatieve arbeidsorganisatie, expertise-centers,...) **talentmanagement** en een volwaardig HR-beleid.
5. We zetten in op een betere ondersteuning en **omkadering van de bestuurders**, en dan vooral van de raadsleden.
6. We investeren in de **samenwerking tussen de politiek en de organisatie**.
7. We grijpen de **integratie** van gemeente en OCMW aan om te komen tot een sterk lokaal beleid, met bijzondere aandacht voor lokaal sociaal beleid.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We vragen dat de Europese, federale en Vlaamse overheid de lokale besturen beschouwen én behandelen als een **volwaardig en democratisch gelegitimeerd overheidsniveau** dat het recht én de plicht heeft om zelf beleidskeuzes te maken voor het eigen grondgebied.
2. **We vragen dat de federale en Vlaamse overheid de lokale besturen erkennen als regisseurs van het lokale beleid.** Dat vraagt echte doorzettingsmacht (het kunnen aansturen van andere partners) voor de lokale besturen t.a.v. andere actoren op het terrein, bv. door een slot op de middelen in te bouwen voor voorzieningen en diensten die lokaal actief zijn en door de federale of Vlaamse overheid gesubsidieerd worden: een deel van die middelen wordt pas uitgekeerd als deze voorzieningen en diensten meewerken aan de voorbereiding en de uitvoering van het lokaal beleid. Dat betekent ook dat een overdracht van regiebevoegdheid gepaard gaat met de overdracht van de eraan verbonden financiële middelen naar de lokale besturen. ([FICHE 01](#))

3. **We pleiten voor federale en Vlaamse regelgeving die vooral kaders vastlegt**, en de concrete invulling en instrumenten aan de lokale besturen overlaat. De “wat” is het kader en de “hoe” vormt het instrument (met de creativiteit) dat wij lokaal willen realiseren.
4. We vragen dat de Europese Commissie en de federale en Vlaamse overheden de lokale besturen actief betreft als mede-overheden in de totstandkoming van de Europese regelgeving volgens het principe van **actieve subsidiariteit**. (FICHE 02)
5. **We vragen (opnieuw) dat geplande federale en Vlaamse beleidsmaatregelen altijd gepaard gaan met een lokaal effectenrapport**, dat op een ernstige wijze de verwachte positieve en negatieve gevolgen van die maatregelen in kaart brengt (financieel, personeel, beleidsruimte, burgers, ...).
6. We pleiten, naar het voorbeeld van het Overlegcomité, voor een geregeld (twee keer per jaar) structureel politiek overleg tussen een vertegenwoordiging van de lokale besturen enerzijds, en de kernministers van de federale, respectievelijk Vlaamse regering anderzijds over een gezamenlijk te bepalen agenda.
7. We pleiten voor echte experimenteeruimte voor lokale besturen en voor regelluwe ruimtes en periodes. Wat niet meer werkt is eerst alles bekijken, dan beslissen en dan nog eens zoveel jaar wachten tot de uitvoering een feit is. Ook overheden moeten sneller en meer wendbaar (agile) werken. Het lokale niveau leent zich daar het best toe.
8. **We pleiten voor gecoördineerde en consistente regelgeving richting lokale besturen**, zowel binnen de Vlaamse en de federale overheid, als tussen beide overheidsniveaus. Dat kan door in elke regering één minister aan te stellen als uniek politiek aanspreekpunt en coördinator van alle wetgeving en beleidsinitiatieven met betrekking tot lokale besturen.
9. **We pleiten voor een betere omkadering van de gemeenteraad** en de gemeenteraadsleden, met een beter personeelsstatuut, met gelijkwaardigheid van het politieke verlof tussen privé en publieke sector, de mogelijkheid dat raadsleden (eventueel vanaf een bepaalde grootte van gemeente) een deeltijds loon kunnen krijgen, enz. “Minder in aantal maar beter gewaardeerd” is hierbij een besprekbare eis.
10. We vragen meer mogelijkheden voor een competitieve verloning voor de lokale medewerkers, flexibiliteit in lokale rechtspositieregeling om met innovatieve **instrumenten te kunnen werken vanuit een volwaardige HR-visie**. (FICHE 03) Dit is een pleidooi voor ruimere Vlaamse kaders, waarin lokale besturen zelf hun ding kunnen doen zoals ze dat willen om een aantrekkelijke organisatie uit te bouwen waarbij talentmanagement mogelijk is. Maar het is ook een pleidooi om een gezamenlijke visie met Vlaanderen uit te bouwen, in samenspraak met werknemersorganisaties, en zo inspiratie te bieden met werkbare kaders voor het lokale niveau. Zo pleiten we voor de oprichting van een sectoraal vormingsfonds om de professionalisering van medewerkers en politiek personeel verder te ondersteunen (FICHE 04). Op federaal niveau willen we een gelijkwaardige benadering voor de veiligheidsmensen op het terrein zodat ook zij in staat zijn om een innovatieve organisatie met bijhorend HR-beleid te kunnen voeren.
11. We pleiten voor een middelenverschuiving van de centrale overheden naar de lokale besturen, waardoor het **aandeel van de lokale overheidsuitgaven binnen het totale Bruto Binnenlands Product (BBP) toeneemt**. Op die manier kan de huidige 7,1% van het BBP evolueren naar het Europese gemiddelde van 10,7%. (FICHE 05)
12. We vragen een grondige Vlaams-lokale evaluatie van de via het Decreet Lokaal Bestuur ingevoerde beperking van het **aantal leden van de raad van bestuur van intergemeentelijke en OCMW-samenwerkingsverbanden** tot vijftien, met als elementen: efficiëntie en effectiviteit, democratische controle, aansturing en transparantie. Op basis van deze evaluatie moet een bijsturing van deze maatregel mogelijk zijn.

STRATEGISCH DOSSIER 2 – Herijken van de gemeentelijke financiering

- Basisfinanciering via Gemeentefonds garanderen en aanpassen aan de gemeentelijke realiteit van vandaag
- Financiële autonomie: bovenlokale beleidsbeslissingen moeten neutraal zijn voor de lokale fiscaliteit.
- Fiscaliteit: een eerlijke belastingbasis voor onroerendgoedbelastingen
- Een dam opwerpen tegen de stijgende pensioenuitgaven
- Garanties inbouwen voor voldoende gemeentelijke investeringen

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. De lokale besturen engageren zich voor het verder **gezond houden van de lokale financiën**, door het voldoen aan de opgelegde normering op het vlak van de autofinancieringsmarge (het financiële evenwichtscriterium waaraan lokale besturen moeten voldoen). Ze leveren op die manier een belangrijke bijdrage aan de sanering van de Belgische overheidsfinanciën.
2. De lokale besturen doen er binnen hun budgettaire mogelijkheden alles aan opdat de lokale **investeringen** op een voldoende hoog niveau blijven. Op die manier spelen ze in op nieuwe maatschappelijke uitdagingen (vergrijzing, vergroening, meer aandacht voor een kwalitatief openbaar domein), op Europese en andere verplichtingen (o.m. op het vlak van proper oppervlaktewater) en op de noodzakelijke verduurzaming van de samenleving.
3. De lokale besturen garanderen hun eigen **pensioenverplichtingen** van de statutaire medewerkers. Daarnaast willen ze middelen vrijmaken voor de aanvullende pensioenen van hun contractuele medewerkers. Streefdoel daarbij is om tegen het einde van de legislatuur overal minimaal een bijdrage van 3% te bereiken.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. **We pleiten voor een voldoende en op basis van actuele maatstaven verdeelde basisfinanciering van de lokale besturen door de Vlaamse en de federale overheid:**
  - Een blijvende groei van het Gemeentefonds met 3,5% per jaar, waarbij een deel van die groei wordt gebruikt voor een actualisatie van de verdeelcriteria (bv. update van gehanteerde ruimtelijke criteria van 30 jaar geleden) ([FICHE 06](#)) ([FICHE 07](#))
  - De goedkeuring van een wet voor de financiering van de politiezones die het huidige Koninklijk Besluit vervangt en uitgaat van transparante verdeelcriteria en actuele data. Op die manier wordt de basisfinanciering van de politiezones juridisch verankerd. ([FICHE 08](#))
  - Een engagement van de federale regering om de financiering van de hulpverleningszones te herzien en zoals beloofd het federale aandeel substantieel te verhogen. ([FICHE 09](#))
2. **We pleiten voor een grondige modernisering van de gemeentelijke aanvullende belastingen** (aanvullende personenbelasting of APB en opcentiemen onroerende voorheffing of OOV):

- De ontvangsten uit de APB en OOV mogen niet langer de impact ondervinden van fiscale maatregelen door de federale en de Vlaamse overheid.
    - i. Door voor de aanvullende personenbelasting in het Wetboek inkomstenbelasting een specifieke berekeningsbasis in te bouwen ([FICHE 10](#))
    - ii. Door de opcentiemen op de onroerende voorheffing te verlaten en over te schakelen op een gemeentelijke belasting die rechtstreeks gebaseerd is op de waarde van onroerende goederen ([FICHE 11](#))
  - We onderzoeken in nauw overleg met de Vlaamse overheid alternatieven voor het totaal verouderde en niet meer verdedigbare kadastraal inkomen, en vervangen het door een echte en geregeld geactualiseerde waardering van onroerende goederen ([FICHE 12](#))
  - We onderzoeken de mogelijkheid van een betere gemeentelijke bedrijfsfiscaliteit.
  - We onderzoeken hoe domiciliefraude beter kan worden opgespoord en aangepakt. De FOD Financiën kan daarbij een cruciale rol spelen ten dienste van de steden en gemeenten.
3. **We pleiten voor diverse maatregelen voor de stimulering van lokale investeringen:**
- Een betere afstemming tussen de gemeentelijke zesjaarlijkse beleids- en beheerscyclus en de jaarlijkse Vlaamse planning voor (investerings)subsidies (bv. voor kinderopvang, scholen of rioleringen) of gecombineerde werken (doortochten, ...), zonder dat dit leidt tot een verschuiving van de Vlaamse financiële verplichtingen richting de lokale besturen. ([FICHE 13](#))
  - Een verlaging van de btw voor publieke investeringen naar 6%, naar het voorbeeld van wat al gebeurde voor onderwijsinfrastructuur.
  - Een bepalende betrokkenheid van lokale besturen wanneer de Vlaamse overheid investeringssubsidies toekent aan gesubsidieerde actoren op hun grondgebied (kinderopvang, zorg, enz.), zodat steeds kan bekeken worden of een gezamenlijk project kan leiden tot een betere multifunctionaliteit.
4. **We pleiten voor een structurele oplossing voor de hoog oplopende kosten voor de pensioenen van statutaire medewerkers:**
- We pleiten voor een betekenisvolle cofinanciering van de steeds verder oplopende kosten voor de pensioenen van de statutaire medewerkers van de lokale besturen. In elk geval zijn er ingrijpende en dringende maatregelen nodig voor besturen met een (ex-)publiek ziekenhuis op het grondgebied. Een eerste stap is het instellen van een stop op de stijging van de bijdragevoeten, waarbij het saldo gedragen wordt door de federale overheid ([FICHE 14](#)). Vervolgens moet werk worden gemaakt van een fonds waarin de statutaire pensioenen van alle overheden worden gebundeld, met een billijke verdeling van de financieringslasten.
  - We pleiten ervoor dat gemeenten en OCMW's er onherroepelijk voor kunnen kiezen om voor de berekening van hun statutaire pensioenlasten als één bestuur te worden beschouwd, waardoor personeelsbewegingen tussen beide besturen financieel worden geneutraliseerd ([FICHE 15](#)). We pleiten voor een financiële stimulans voor de uitbouw van een volwaardige tweede pensioenpijler voor contractuele medewerkers, niet met middelen van andere lokale besturen maar door een extra dotatie vanuit de federale of de Vlaamse overheid ([FICHE 16](#)).
5. We vragen dat de korting op de werkgeversbijdrage voor de sociale zekerheid op de lonen van het personeel die de werkgevers in de private sector krijgen via de **taxshift voortaan ook zal gelden voor alle gemeenten en OCMW's**, in eerste instantie in die sectoren waarin de lokale besturen en de private actoren actief zijn, zoals de zorg. Hierdoor kan de dienstverlening aan de burgers verder verbeteren. De lagere loonkosten kunnen gaan naar een betere omkadering. ([FICHE 17](#))
6. **We pleiten voor een uitbreiding van het toepassingsgebied van de Sociale Maribel naar alles wat gemeenten en OCMW's doen**, waardoor die besturen de opportuniteiten van het decreet lokaal bestuur voor een verregaande organisatorische integratie niet moeten laten liggen omwille van budgettaire bezwaren en ze nog meer kunnen investeren in maatschappelijke noden ([FICHE 18](#))
7. We vragen van de federale en Vlaamse overheid dat ze de **voorzieningen en diensten van de lokale besturen** op dezelfde wijze financieren als de voorzieningen en diensten van andere aanbieders (social

profit en profitorganisaties) die door de federale en Vlaamse overheid erkend, vergund en gesubsidieerd worden. (FICHE 19)

8. We pleiten ervoor dat de Vlaamse overheid **extra financieel bijspringt om de lokale besturen in staat te stellen een koopkrachtverhoging van 1,1% toe te kennen** aan hun personeelsleden die niet onder de toepassing van het VIA5-akkoord vallen. (FICHE 20)
9. We vragen aan de Europese Commissie (en aan Vlaanderen en de federale overheid) een **sterk cohesiebeleid** met voldoende budgettaire middelen (geen besparing) en verbeterde toegang voor lokale besturen uit alle Europese regio's tot de vereenvoudigde fondsen. De lokale besturen moeten een sterke sturing krijgen in de toekenning van de fondsen. (FICHE 02)
10. We vragen een **versoepeling van de Europese boekhoudkundige voorschriften** voor lokale investeringsprojecten, zodat er meer ruimte komt voor publieke investeringen. Vandaag is het voor de overheid te belastend dat zij investeringen helemaal op het saldo van één jaar moet boeken.

STRATEGISCH DOSSIER 3 – Samenleven in diversiteit

Geen enkele gemeente kan er nog om heen. Diversiteit is het nieuwe normaal.

Samenleven in diversiteit gebeurt in de eerste plaats lokaal, in de straat, in de wijk, op school, op kantoor: daar waar mensen elkaar ontmoeten en in interactie treden. De lokale bestuurders staan het dichtst bij die realiteit en trachten die toenemende diversiteit te kanaliseren tot een buurt waar het goed samenleven is voor iedereen.

De sociale cohesie versterken lukt niet vanuit één beleidsdomein of één overheidsniveau. Er is een radicaal transversale aanpak nodig. De VVSG vraagt initiatieven rond sociale cohesie die in partnerschap worden uitgewerkt door Vlaanderen, de federale overheid en de lokale besturen, alsook de vele maatschappelijke actoren. Sociale cohesie realiseren is ook de verantwoordelijkheid van iedere burger, die de kansen moet grijpen die de overheid hem of haar biedt.

- Versterken van personen en groepen. De focus moet o.a. liggen op mensen met een andere etnische herkomst, of op de ouderen, die sterk in aantal zullen toenemen. Maar ook op mensen met een beperking, langdurig zieken, holebi's en transpersonen, mensen in armoede, ... Structurele en duurzame maatregelen zijn nodig die al deze groepen raken. Hun contexten vertonen vaak gelijkenissen naar achterstellingsmechanismen.
- Evenzeer vraagt samenleven in diversiteit ontmoetingsmogelijkheden tussen de verschillende personen en groepen en hun ideeën, door een inclusieve aanpak en door een mix van ontmoetingsplaatsen. Denk aan kinderopvang als hefboom voor integratie en gelijke kansen, ondersteuning in onderwijs en in de hulpverlening, een mix in scholen en rusthuizen, een rijk cultuur -en sportaanbod... De federale, Vlaamse en lokale beleidsaanpak moet radicaal transversaal zijn.
- Lokaal maatwerk is nodig. Gemeenten zullen steeds sterker van elkaar verschillen. Ook voor bepaalde personen en groepen zijn er soms specifieke maatregelen nodig. Een inclusief beleid moet sporen met een doelgroepenbeleid. Het betekent de prikkels juist zetten, voor wie ze nodig heeft. Maatregelen mogen niet vlak zijn.

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We willen meer werk maken van een **divers personeelsbeleid** dat onze maatschappij weerspiegelt en verschillende talenten zoveel mogelijk aan bod laat komen.
2. We willen **burgers vooraf betrekken en hebben extra oog en oor voor burgers in een kwetsbare positie**. Soms is het nodig zelf naar hen toe te gaan. Participatie van deze burgers maakt het lokale beleid beter, en versterkt de sociale cohesie. Met diverse initiatieven versterken we het actief burgerschap van jonge en oudere inwoners, van arme en rijkere inwoners van de gemeente, van alle inwoners met diverse culturele achtergronden, van de mensen zonder en met een beperking of ziekte, ...
3. We ondersteunen projecten waarbij **inwoners hun talenten** in heel diverse velden zoals cultuur, sport en ondernemen kunnen ontwikkelen en terecht kunnen op plaatsen om te leren, te proeven en te testen.

4. We hebben er oog voor dat de vrijetijdsdiensten (cultuur, jeugd, sport, toerisme) een **programmatische gespreid in tijd en ruimte** (op verschillende locaties, ook buiten de muren van de eigen instelling) aanbieden dat zich richt tot een ruime en diverse groep van potentiële gebruikers en aandacht heeft voor inwoners die minder taalvaardig zijn.
5. We zetten in op een **doordacht taal- en communicatiebeleid** waarbij ook niet digitaal vaardige mensen worden bereikt. Door digitale communicatie als uitgangspunt te nemen kunnen we middelen vrij maken om digitaal minder vaardige mensen op maat te begeleiden en ondersteunen.
6. We blijven investeren in het formeel **leren van het Nederlands** en het aanbod van zoveel mogelijk oefenkansen.
7. We willen de **gemeentelijke scholen openstellen voor buurtgerichte activiteiten**, voor acties in de strijd tegen armoede, voor huiswerkbegeleiding, enz., en er alles aan doen opdat ook de andere onderwijsnetten die aanpak volgen. Vooral basisscholen zijn belangrijk in een gemeentelijke context, omdat ze voor sociale cohesie zorgen.
8. We willen meertaligheid van jongs af aan stimuleren. We willen dat anderstalige kinderen heel vroeg ook Nederlands leren, om zo maximaal kansen te hebben in de samenleving. We willen extra stimuli inzetten om **kleuters** vanaf 2,5 jaar regelmatig naar school te laten gaan. Nu gaan 4% van de 4-jarigen niet naar de kleuterschool.
9. We willen extra aandacht geven aan vormen van **kinderopvang** die kinderarmoede bestrijden, gelijke kansen stimuleren en maatschappelijke integratie bevorderen.
10. We willen kansen voor sociale ontmoeting tussen diverse groepen extra benutten via lokale **ontmoetingsplekken** zoals lokale dienstencentra, Huizen van het Kind, speelplekken voor ouders en kind, babbelboxen in de bib of het sociaal huis,....
11. We stimuleren onderlinge coaching en ontmoeting tussen **vrijwilligers, brug- en steunfiguren**.
12. We willen ons verder inzetten voor de opvang van verzoekers internationale bescherming (voordien asielzoekers) in **Lokale Opvanginitiatieven**.
13. We willen **kwaliteitsvolle lokale dienstverlening aanbieden aan vreemdelingen** met betrekking tot zowel de verblijfsprocedures als de OCMW-dienstverlening.
14. We hebben oog voor een **mensvriendelijke inrichting van de publieke ruimte** die aandacht heeft voor kinderen, jongeren en ouderen én voor mensen met een beperking, zowel op het gebied van functies als op het gebied van fysieke inrichting. We maken hen waar mogelijk mede-eigenaar van de ruimte. We denken aan projecten die inwoners (jong en oud) zoveel mogelijk uit hun isolement halen, bijvoorbeeld door te werken met vertrouwenspersonen, 'senioren-infopunten', een 'zitbankenplan' en buurtplatformen zoals helper.be en hoplr.com.
15. We willen segregatie tegengaan door een voldoende aanbod van **kwalitatieve en betaalbare woningen**, met een woonbeleid dat een goede sociale mix beoogt.
16. We willen **gelijke kansen** bevorderen en **discriminatie** consequent bestrijden, zowel bij de bevolking als binnen de eigen groep van medewerkers.
17. We kiezen voor een beleid waarbij iedereen de regels voor goed samenleven voldoende kent en zich er ook aan houdt. We willen **gedragingen sanctioneren die het samenleven verstoren**. We versterken de sociale veiligheid met inzet van buurtnetwerken, straathoekwerk en buurtstewards.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. **We vragen de aanstelling van een Opdrachthouder Sociale Cohesie die de initiatieven rond de versterking van de sociale cohesie aanstuurt.** Deze aanpak grijpt in op de diverse beleidsdomeinen van Vlaanderen en de lokale besturen. Hij koppelt alle relevante beleidsvelden, integraal en transversaal. Dit betekent een integratie in één programma van de vele aparte plannen zoals rond armoede, diversiteit, gelijke kansen, integratie, ouderen,... Dit programma geldt voor de Vlaamse, federale en lokale besturen samen. Ook belangrijke maatschappelijke actoren worden betrokken. Uitgangspunt is dat sociale cohesie het best gediend is met een algemeen beleid waar mogelijk, gekoppeld aan een specifiek doelgroepenbeleid waar nodig. Het gaat om een pakket aan maatregelen die onderdeel uitmaken van het Duurzaamheidspact (zie 3.10). Aan de initiatieven rond sociale cohesie koppelt de Vlaamse overheid een bundeling en vereenvoudiging van de bestaande subsidiekanalen gericht op de ondersteuning van langetermijnacties. (FICHE 21)
2. **We vragen dat gemeenten meer lokale regie krijgen voor een goede opvang, begeleiding en integratie van mensen met een migratieachtergrond, nieuwkomers én oudkomers,** en een ruimere Vlaamse financiering van het integratiebeleid (vandaag slechts 57 gemeenten) en waarbij thematische subsidiestromen mogelijk zijn. Vlaanderen moet zijn integratie- en inburgeringsbeleid strategischer benaderen. Het huidige beleid is te veel gebaseerd op tijdelijke projectsubsidies en kleine, tijdelijke projecten die te weinig kunnen doorgroeien naar duurzame en brede beleidsinitiatieven. Projectsubsidies zijn belangrijk, maar moeten kaderen binnen een ruimere strategische visie. (FICHE 22)
3. Specifiek rond het thema van migratiediversiteit vragen **we een interbestuurlijke en gecoördineerde aanpak** met betere afspraken tussen de verschillende overheidsniveaus. Dat kan door onderzoeksprogramma's meer te koppelen aan de voorbereiding en de evaluatie van strategische beleidskeuzes, door beleidsdoelstellingen meetbaar en concreter te formuleren, door het uitwerken van een evaluatie- en monitoringsysteem en door periodieke effectmetingen van de beleidsinspanningen. (FICHE 23)
4. Wij vragen een structurele ondersteuning voor de lokale integrale aanpak van (alle vormen van) **radicalisering en polarisering**. Hierbij vragen we de nodige middelen en doorzettingsmacht om de lokale regierol uit te voeren. (FICHE 24)
5. Wij vragen dat de rol van de lokale besturen bij de opvang van **verzoekers internationale bescherming** (voordien asielzoekers) gerespecteerd en versterkt wordt. Wij vragen de nodige **ondersteuning en (financiële) middelen** voor lokale besturen om hun rol bij de realisatie van het federale en Vlaamse vreemdelingenbeleid ten volle te kunnen spelen (FICHE 25)
6. **Werk en huisvesting zijn de motoren voor goede startkansen. Dat geldt evenzeer voor een goed onderwijs.** We pleiten voor een meer inclusief onderwijs dat evenveel kansen geeft aan elk kind. Sociale ontmoetingsplekken van buurten, verenigingen, of zelfs van digitale netwerken, kunnen een kompas vormen voor mensen die (tijdelijk) in een moeilijke situatie verkeren.
7. **We willen dat gemeenten meer vrijheid en ruimte krijgen om te experimenteren,** zodat ze tijdelijk kunnen loskomen van de juridische kaders bij de werving van hun personeel (bv. taalvereisten op het juiste niveau). Een goede kennis van het Nederlands bij het personeel is de norm omdat dit onontbeerlijk is voor een goede dienstverlening aan de burger. Het werk op de werkvloer, eventueel in een aangepaste functie, biedt echter voor personeelsleden die het Nederlands onvoldoende machtig zijn leeransen om de taalkennis op te krikken tot het vereiste niveau.
8. We vragen van de andere overheden om in samenwerking met de lokale besturen effectieve instrumenten in te zetten om **discriminatie aan te pakken** (werk, woningmarkt, ...) en moeilijk bereikbare doelgroepen volwaardig aan de samenleving te laten deelnemen.

STRATEGISCH DOSSIER 4 – Armoede structureel terugdringen en zorg versterken

Armoede en ongelijkheid zijn structurele problemen. Teveel mensen blijven aan de rand van onze samenleving, of verstoken van een waardig inkomen, degelijke huisvesting, of basiszorg. Met de ‘verzilvering’ van de bevolking wordt zorg een grote uitdaging.

- Een structurele aanpak van armoede en ongelijkheid vraagt een multidisciplinaire aanpak en samenwerking tussen onderwijs, welzijn, sport en cultuur, woonactoren, werkgevers, enz.
- De lokale overheid moet inzetten op een regierol gericht op een breed en geïntegreerd sociaal beleid. Dat kan door afstemming en samenwerking met de diverse actoren op het veld en het betrekken van vrijwilligers en de doelgroep zelf.
- De hulpverlening moet inzetten op basisstabiliteit bijvoorbeeld met een leefloon, maar evenzeer werken aan een sociale opwaartse mobiliteit door het dichtens van de participatiekloven in onderwijs, werk, gezondheid, wonen,...
- Om sociale grondrechten te garanderen en armoede te bestrijden is de inzet van alle overheden nodig. Ook de anderen overheden moeten hun hefbomen inzetten in diverse velden: professionele zorg, een voldoende hoog inkomen om menswaardig te kunnen leven, een kader voor werkbaar werk, meer inclusief onderwijs, voldoende openbaar vervoer,...Ook van de burgers verwachten we een inspanning.
- Een structurele aanpak van armoede is noodzakelijk, ook buiten onze grenzen.

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We ontwikkelen een beleid dat de **grondrechten** van mensen binnen alle beleidsdomeinen waarborgt: een waardig inkomen, degelijke en betaalbare huisvesting, toegang tot de gezondheidszorg en hulpverlening, werkbaar werk, aangepaste vorming en opleiding, volwaardig deelnemen aan het gemeenschapsleven en toegang tot het vrijetijdsaanbod, investeren in een publieke ruimte die uitnodigt tot ontmoeting tussen mensen.
2. We willen als lokaal bestuur de **regie voeren van het brede veld van de sociale dienst- en hulpverlening**.
3. We werken aan een breed en geïntegreerd sociaal beleid, dat steunt op **partnerschappen**. Wij bepalen in dialoog met alle andere lokale partners en vrijwilligers de speerpunten en hefbomen van een breed en geïntegreerd sociaal beleid en betrekken hierbij waar mogelijk ook de betrokken doelgroep.
4. We werken maximaal aan een **uniek sociaal loket** met een breed en geïntegreerd onthaal en een sterke doorverwijsfunctie naar de eigen backoffice en naar de partnerorganisaties en vrijwilligersnetwerken. Dit moet de hulp- en dienstverleners en de mensen uit de doelgroep helpen om hun weg te vinden in het complexe veld van actoren en regelgeving.
5. We geloven in de kracht van een vrijwilligersweefsel, brugfiguren en steunfiguren. **Vermaatschappelijking** van de zorg en hulp benaderen we positief. We ondersteunen en erkennen de rol van bewoners en vrijwilligers die zorgtaken voor elkaar opnemen en bieden hen eventueel waar nodig coaching en ontmoetingskansen. We vergeten niet dat het net de meest kwetsbare mensen aan een context, familie of netwerk ontbreekt om er beroep op te doen. Daarom zetten we er gericht op in deze groep te bereiken door coaching en ontmoetingskansen hierop af te stemmen.

6. We brengen zorg maximaal naar **buurten en wijken**. We hanteren de buurt als een plek waar wonen, studeren, werken, zorg, vrije tijd, ontmoetingsruimte en een aangename en veilige leefomgeving samen komen. We trekken bijvoorbeeld de wijk binnen in de school of bib en betrekken hen bij de wijk (bv. openstellen infrastructuur, ouderbetrokkenheid, voorschoolse acties, kwaliteitsvolle naschoolse opvang en activiteiten, studeerplekken met begeleiding, ...).
7. We durven **experimenteren** om samen met partnerorganisaties en vrijwilligers nieuwe methodes uit te proberen die mogelijk meer sociale winst opleveren. In onbenutte ruimtes kunnen we bijvoorbeeld plaats bieden aan tijdelijke **sociale labo's** waar in samenwerking met de lokale diensten proefinitiatieven kunnen plaatsvinden.
8. We benaderen mensen vanuit hun kansen en talenten. We zetten in op de **activering** van mensen en het versterken van hun vaardigheden, zodat ze op eigen kracht of met eigen middelen kunnen deelnemen aan de samenleving.
9. We werken aan een **lokaal toegankelijkheidsbeleid en een inclusief beleid** dat mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie ondersteunt en betreft. We werken aan een klimaat dat in het bijzonder mensen met mentale of psychische problemen of met een beperking helpt om sociaal te integreren en te participeren in hun omgeving. We verschaffen via het OCMW bijkomende financiële hulp aan mensen met een laag inkomen of een sociale uitkering.
10. We leveren onze bijdrage aan een sterk **lokaal mondiaal beleid**, waarbij de aandacht ook gaat naar armoedebestrijding elders in de wereld.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We pleiten voor meer **doorzettingsmacht** bij lokale besturen, zodat zij hun **regierol** kunnen uitoefenen en kunnen zorgen voor een betere samenwerking tussen de verschillende overheidsniveaus en instanties die rond armoedebestrijding, toegankelijke zorg en gezinsondersteunend beleid actief zijn in hun gemeente (**FICHE 26**). Lokale besturen moeten ook meer impact kunnen hebben op wat initiatiefnemers en investeerders aan zorgvoorzieningen plannen op het eigen grondgebied (**FICHE 27**), met als doel om een integraal en geïntegreerd zorgbeleid te kunnen voeren.
2. We pleiten voor een betere financiering van de sociale diensten van de OCMW's met het oog op een betere **begeleiding op maat van kwetsbare mensen** (**FICHE 28**).
3. We vragen dat de federale en Vlaamse overheid de **individuele gegevens van hun inwoners maximaal ter beschikking stellen** van de lokale besturen, zodat zij deze kunnen benutten om maatwerk te leveren in hun dienstverlening naar personen en gezinnen (bv. indicatoren kansarmoede van Kind & Gezin, fiscale gegevens, gegevens over uitkeringen, ...).
4. We vragen een gepast hulpverleningsaanbod voor personen met een **psychische kwetsbaarheid**.
5. We pleiten ervoor dat de Vlaamse overheid een **toegankelijk en geïntegreerd dienst- en hulpverleningsaanbod** ondersteunt. De Vlaamse sociale bescherming die in de toekomst de financiering van o.a. de thuiszorg en de ouderenzorg zal omvatten, moet deze toegankelijkheid mee garanderen en moet rekening houden met de draagkracht van de gebruikers en bewoners. Lokale dienstencentra moeten financieel sterker ondersteund worden door Vlaanderen. (**FICHE 29**).
6. We vragen dat beide overheden de ontwikkeling van **wijkgezondheidscentra** (blijven) ondersteunen, gelet op de bijzonder belangrijke rol die zij vervullen in het bereiken van kwetsbare groepen die anders moeilijk de weg vinden naar de gezondheidszorg. Opdat de werking van de wijkgezondheidscentra goed zou kaderen in het lokaal sociaal beleid willen we meer betrokkenheid van het lokaal bestuur.
7. We vragen een **automatische toekenning van uitkeringen** aan rechthebbenden. Vereenvoudiging en digitalisering helpen daarbij.
8. We pleiten voor een volledige **overheveling van de bevoegdheid buitenschoolse kinderopvang naar de gemeenten**, met inbegrip van de middelen die de Vlaamse overheid daar op dit ogenblik voor uittrekt en met een degelijk aanbod en kwaliteitsgaranties. (**FICHE 30**)

9. We pleiten ervoor dat alle overheidsniveaus samen een globale strategie uitwerken zodat tegen het einde van de volgende legislatuur (2024) **niemand nog onder de Europese armoedegrens leeft.** ([FICHE 31](#))
10. We vragen dat de Vlaamse overheid **aangepaste en innovatieve woonvormen** ondersteunt, die inspelen op een kwalitatief aanbod voor alleenstaanden, grote gezinnen en voor de groeiende groep van ouderen, met woningen die levenslang wonen bevorderen (domotica, adaptatie).
11. Mensen die niet de mogelijkheid hebben zich een eigen woning aan te schaffen zijn aangewezen op de huurmarkt. Om ook voor hen betaalbaar en kwaliteitsvol wonen te realiseren vragen we van de Vlaamse overheid meer **investeringen in socialewoningbouw en in socialeverhuurkantoren**. Daarnaast vragen we een omvorming van de huidige huurpremie en de huursubsidie tot een **huurtoelage die** voor mensen die op een wachtlijst voor een sociale woning staan de hogere huur die ze op de private huurmarkt moeten betalen compenseert. We vragen van de Vlaamse overheid dat ze **gemeenten ondersteunt om hun bindend sociaal objectief te realiseren** zodat iedereen zijn deel van de inspanning doet om meer sociale woningen te realiseren. ([FICHE 32](#)).
12. We pleiten voor het stopzetten van de mechanismen in de sociale zekerheid die **samenwoning** bestraffen.
13. We pleiten ervoor dat het activeringsbeleid van de Vlaamse overheid meer vertrekt van een aanpak op maat en meer voorziet in kansen op integratie in de samenleving voor mensen die niet in het normale **economische circuit terecht kunnen. We vragen dat de VDAB nog meer lokaal en regionaal maatwerk** levert met een gezamenlijke aansturing door de lokale besturen. Daarnaast vragen de lokale besturen concrete instrumenten om de regie van het lokaal werkgelegenheidsbeleid te kunnen voeren ([FICHE 33](#)).
14. We pleiten ervoor dat de andere overheden inzetten op initiatieven die de ontwikkelingskansen van landen in het Zuiden ondersteunen, onder meer door het **internationale budgettaire engagement** van 0,7% van het BNP voor ontwikkelingssamenwerking na te komen. (herformuleren)

STRATEGISCH DOSSIER 5 – Innovatie en ondernemerschap faciliteren en ondersteunen

Een sterke economische bedrijvigheid is nodig voor een gezond lokaal weefsel. Het zorgt voor het behoud en de groei van jobs. Daarom is een ondernemingsvriendelijk beleid nodig. Innovatie en ondernemerschap draaien meer dan vroeger rond samenwerking en netwerken, in de gemeente, maar ook daarbuiten. Lokale besturen zijn ideaal geplaatst om als regisseur maar ook als netwerkorganisatie de diverse lokale actoren met elkaar in verbinding te brengen en op die manier meerwaarde te creëren.

- Ondersteunen van nieuwe vormen van lokaal ondernemerschap: deeleconomie, circulaire economie, korte keten,... ('localisering')
- In stads- en dorpscentra ruimte creëren voor freelancers, creatieve ondernemers en actieve bewoners die de koppeling maken tussen kennis, innovatie, beleving, creativiteit en productie tot circulaire economie en bijzondere beleving
- Innovatie door technologie en co-creatie

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We nemen als gemeente een **regierol** op gericht op een duurzaam en ondernemingsvriendelijk lokaal beleid, dat een ondernemingsgeest uitdraagt en openstaat voor initiatieven en expertise vanuit de samenleving: van het aangaan van een dialoog over de beleidsvisie tot en met co-creatie van lokale projecten. Naast regisseur is de lokale overheid ook een **netwerkorganisatie** die banden tussen en met de lokale actoren smeedt.
2. We investeren in een **goede dienstverlening**: we werken onnodige administratieve lasten weg en investeren in de digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening (dataverzameling en dataverrijking, mét een volledige integratie van de gegevensbanken van de overheden).
3. We kijken ook breder dan de gemeentegrenzen en werken samen met buurgemeenten om een degelijk **aanbod binnen de regio** te garanderen (ontwikkelingsprojecten, mobiliteitsoplossingen). Ook grensoverschrijdende samenwerkingsprojecten blijven aandacht genieten (bv. Eurometropool).
4. We maken werk van een **bedrijfshuisvestigingsbeleid**. Welke bedrijven passen het best waar in de gemeente? Naast de bedrijventerreinen onderzoeken we de mogelijkheden in het hergebruik van leegstaande hoeses, bedrijfsgebouwen en kerken.
5. We zetten in op **levendige en bedrijvige kernen**, waar wonen, recreatie, dienstverlening, zorg, handel en ambacht kunnen samenkomen, maar evengoed ook scholen, ziekenhuizen, openbare instellingen, woonzorgcentra of culturele instellingen. Het mengen van deze functies biedt een economische, sociale en ecologische meerwaarde aan het kerngebied. Een gezond economisch hart doet ook de pendelintensiteit naar de rand afnemen en spreekt beter de eigen arbeidsmarkt aan. We spelen in op de tendens van de terugkeer naar meer lokaal georganiseerde productie en maakindustrie. We voorzien in ruimte voor kantoren en nieuwe plekken van bedrijvigheid zoals groepspraktijken, co-workingplaces voor freelancers en maakateliers voor vernieuwd vakmanschap. Lege ruimtes kunnen tijdelijk ingevuld worden als vrijsplaats en proefbank voor commerciële en niet commerciële projecten.

6. We gaan voor een **slimme logistiek**. Bij het bepalen van distributieregels voor het ophalen en leveren van goederen in de kernen (ook e-commerce), nemen we objectieve data over de vervoersbewegingen en suggesties van de ondernemingen actief in die zones in rekening. Marktpartijen kunnen zelf ook bijdragen aan milieutechnische innovaties bij leveringen. Mobiliteitsstromen zijn nooit enkel lokaal. Daarom is overleg met alle belanghebbenden en met naburige gemeenten aan de orde. We hebben extra aandacht voor milieuvriendelijke aanvoermiddelen (fiets, elektrische voertuigen,...).
7. We betrekken ondernemers bij de formulering en uitvoering van lokale acties in het kader van het burgemeestersconvenant **klimaat en milieu** (duurzameontwikkelingsdoelstellingen). We bieden ondersteuning door bv. energiescans of thermografische luchtfoto's of scans ter beschikking te stellen, en stimuleren op die manier ondernemingen om te investeren in energiebesparende maatregelen.
8. Bij de invoering van een **lage-emissiezone** werken we met een goede voorbereiding, in fases en hebben we oog voor het draagvlak voor de maatregel.
9. We promoten **korte-ketenprojecten**, zoals de verwerking van lokale landbouwproducten in lokale kmo's en de verkoop ervan nadien op markten, in lokale winkels of restaurants.
10. We evalueren geregeld gemeentelijke **bouwvoorschriften** zodat hoger en dichter kan gebouwd worden, mits behoud van goede leefkwaliteit, en leegstaande panden andere functies kunnen krijgen.
11. We ondersteunen **lokale economische innovatie** door, in partnerschap met de regionale actoren, te experimenteren in Smart City-toepassingen, blockchaintechnologie en E-government-projecten. Ervaringen wisselen we uit. Zo kunnen besturen in Vlaanderen leren van elkaar.
12. We maken werk van een **attractieve omgeving**, door te investeren in een water- en groeninrichting van de gemeente en van de bedrijventerreinen, het aanpakken van zwerfvuil en sluikstorten, het stimuleren van een aangename bezoekerervaring door levendige markten, leuke evenementen en een toeristisch aanbod.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We pleiten voor een **consequent Vlaams ruimtelijk beleid** dat kiest voor kernversterking en verweving zodat lokale handel en bedrijvigheid kansen blijft krijgen in de kernen. Versterk daartoe ook de lokale instrumenten voor een integraal handelsvestigingsbeleid.
2. We vragen een drastische **modernisering en vereenvoudiging van economische regelgeving** zoals drankvergunningen, wet openingsuren, kansspelvergunningen... ([FICHE 34](#))
3. We pleiten voor meer experimenteeruimte die **creatieve financierings- en samenwerkingsvormen** mogelijk maakt tussen bedrijven en overheden (bijvoorbeeld de Business Improvement Districts) of met nog anderen in de lokale gemeenschap (Community Improvement Districts).

STRATEGISCH DOSSIER 6 – Een kwaliteitsvolle leefomgeving door een trendbreuk op het vlak van omgeving en klimaat

Samen een trendbreuk realiseren op het vlak van omgeving en klimaat om te komen tot een kwaliteitsvolle leefomgeving

Lokale besturen spelen een voortrekkersrol en helpen in het tot stand brengen van de noodzakelijke mentaliteits- en gedragswijziging bij burgers en bedrijven.

- De mondiale en Europese klimaatdoelstellingen lokaal vertalen en realiseren, door de CO₂-uitstoot te verminderen en door de gevolgen van felle neerslag, droogte en hitte te temperen of op te lossen.
- De onbebouwde ruimte minder en uiteindelijk niét verder aansnijden, en binnen de bebouwde oppervlakte verweven, verdichten en ontharden mét versterking van de ruimtelijke leefkwaliteit.
- Duurzame en slimme mobiliteit, minder louter auto-mobiliteit.
- Kringlopen sluiten. Circulaire economie, evolueren van 'producten bezitten' naar meer gebruik maken van (deel-)diensten, afval gebruiken als grondstof, méér korte ketens.

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We willen binnen het bestuur een **cultuuromslag** realiseren op het vlak van werken aan de klimaatdoelstellingen en die ook extern stimuleren en faciliteren (bij en mét burgers, middenveld en bedrijven).
2. We willen ons lokaal **ruimtelijk** en **vergunningsbeleid** richten op een ontwikkeling van verdichten en mengen van functies gecombineerd met een verhoogde leefkwaliteit. We willen op intergemeentelijke schaal komen tot bovenlokale en geïntegreerde gebiedsprogramma's.
3. We willen gaandeweg méér **verharde oppervlakten ontharden**, zodat regenwater makkelijker kan insijpelen. We zorgen op die manier ook voor meer **groen** voor een gezonde, prettige leefomgeving en verkoeling bij hitte.
4. We willen inzetten op het STOP-principe in het kader van verkeersveiligheid en een multimodaal vervoersysteem. We stimuleren **deelsystemen voor auto en fiets**. We zetten in op een duurzame mobiliteit door de weginrichting, een sturend (auto- en fiets-)parkeerbeleid, en door mee te werken aan mobiliteitspunten (knooppunten van openbaar vervoer en andere vervoersmodi, met voorzieningen zoals fietsenstalling, brievenbus, automaat, afhaalpunt,... aanwezig zijn) en aan veilige fietsroutes (fietsstraten, duidelijke bewegwijzering, ...). We benutten technologische mobiliteitsontwikkelingen, open data, apps. We nemen onze voorbeeldrol op door het eigen wagenpark te verkleinen en te vergroenen en denken na over lokale lage-emissie-zones.
5. We willen de **Burgemeestersconvenant 2030** ondertekenen en uitvoeren: ondersteunen of opstarten van initiatieven die de **energetische kwaliteit** van woningen en gebouwen verhogen; hernieuwbare energieprojecten mogelijk maken; voor het eigen grondgebied mee een toekomstvisie uitwerken over groene warmte.
6. We willen de **circulaire economie** toepassen in de eigen aankopen en openbare werken: korte ketens faciliteren in de eigen gemeente; afval zoveel mogelijk hergebruiken of selectief inzamelen (recyclage, compostering); toepassen van het principe 'de vervuiler betaalt'.
7. We willen met deze acties ook inzetten op **luchtkwaliteit** en een gezonde leefomgeving.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We willen een Vlaams **moratorium** op het ontwikkelen van **manifest slecht gelegen**, niet ontwikkelde woon- en woonreservegebieden (waterziek, excentrisch ...) met betekenisvolle financiële compensatie door Vlaanderen. We vragen Vlaanderen ook voor de gemeenten budgetneutrale instrumenten waarmee zij effectief lokaal kunnen werken aan verdichting met kwaliteitsvolle leefomgeving. (**FICHE 35**)
2. We willen dat de centrale overheden voluit de mogelijkheden creëren om **lokale hernieuwbare energie** mogelijk te maken en eigen gemeentelijke keuzes hierin te maken (zonne-delen, gradaties in participatie bij windprojecten). (**FICHE 36**)
3. **Geef het lokale bestuur de mogelijkheden om ook aan de context van de school (en omgeving) te werken.** Onderwijs en de lokale buurt zijn nauw verweven. Er moet niet alleen aandacht zijn voor het schoolgebouw maar ook voor de context ervan. Als een verkaveling wordt ingepland, dan hoort daar ook ruimte bij voor openbare dienstverlening, bv. onderwijs, bij. Tegelijk staat de school niet alleen. Als er bijkomende ruimte komt voor onderwijs, dan kunnen misschien andere publieke behoeften daar ook een plek vinden (bv. wonen). Het is aan het lokale bestuur om de concrete verwachtingen te formuleren en te helpen realiseren. Ook moeten gemeenten kunnen wegen op een veilige en duurzame mobiliteit rond nieuwe scholenbouwprojecten.
4. We willen dat er een **Vlaamse gebiedsdekking** van Bluebike-**deelfietsystemen** komt voor voor- en natransport bij vervoersknooppunten. In een reeks stations en knooppunten met veel fietspotentieel zijn deze reeds aanwezig. Nu moet een stap verder worden gezet. (**FICHE 37**)
5. We willen dat gemeenten **meer impact hebben op de lokale verkeersveiligheid**. Gemeenten moeten inspraak hebben over de verkeersveiligheid op de gewestwegen in hun grondgebied. We vragen ook van de federale en Vlaamse overheid een groter gemeentelijk aandeel uit het verkeersveiligheidsfonds. We vragen bij de verdeling van dit fonds een groter gewicht voor criteria die de handhaving van de verkeersveiligheid in de gemeente stimuleren.
6. We willen dat stimuli voor **individueel autogebruik**, in het bijzonder van salariswagens, fiscaal en ook op andere manieren geheroriënteerd worden, en dat personen- en goederentransport gestuurd wordt naar niet-fossiele of tijdelijk milieuvriendelijker energiebronnen voor zover die alternatieven beschikbaar komen.
7. We willen extra investeringen in de aanwezigheid en de frequentie van **openbaar vervoer**, met name waar de gemeenten dat in de vervoerregio's beargumenteerd en vraaggericht gezamenlijk vragen. (**FICHE 38**)
8. We vragen van de Vlaamse overheid het infrastructureel verzekeren van de fietsveiligheid aan kruispunten met gewestwegen, alsook het verbreden van de op gemeenten gerichte financiële stimulansen voor **fietsinfrastructuur** naar méér dan fietspaden (bv. fietsveiligheid op routes met gemengd verkeer, fietsparkeervoorzieningen aan knooppunten,...) (**FICHE 39**)
9. Bij de planning en financiering van **investeringen** in werken die de publieke ruimte raken (wegen, riolen, leidingen ...) willen we systematischer onderlinge **afstemming** en integratie, met een bepalende **regierol** voor de gemeente, en voor de vervoerregio voor keuzes met bovenlokale impact. (**FICHE 40**)
10. We willen dat de **regierol** van gemeenten en hun verenigingen wordt bevestigd in de organisatie van inzameling en verwerking van huishoudelijk **afval**: zij bepalen wie wanneer en hoe huishoudelijk afval mag verzamelen op hun grondgebied. Afvalbeheer is een dienst van algemeen belang. We vragen de gemeenten zowel structureel, inhoudelijk als financieel te steunen. (**FICHE 41**)
11. We willen dat **producenten volledig verantwoordelijk** zijn voor hun producten eens deze bij het **afval** belanden. Dit stimuleert ecodesign en een efficiënter gebruik van grondstoffen. Bovendien vragen we dat de inkomsten uit de federale taks op wegwerpverpakkingen wordt ingezet voor de financiering van de kosten van lokale besturen voor het opruimen van verpakkingsafval in zwerfvuil (**FICHE 42**).
12. We willen dat de Vlaamse **afvalverbrandingscapaciteit** optimaal **afgestemd** blijft **op de hoeveelheid huishoudelijk restafval** (niet teveel, niet te weinig), door bijvoorbeeld het beperkt houden van het aantal vergunningen voor afvalverbrandingsovens. Ook vragen we om economische dumping van Vlaams afval naar ons omringende landen te vermijden. (**FICHE 43**)

STRATEGISCH DOSSIER 7 – Participatie en coproductie van beleid

Lokale besturen kunnen maatschappelijke uitdagingen niet in hun eentje oplossen. Partnerschappen kunnen leiden tot meer flexibiliteit en innovatieve oplossingen, meer gedragenheid en betrokkenheid bij stakeholders, meer kwaliteit en doelmatigheid omwille van de inbreng van specialistische kennis. Veel lokale besturen zoeken nieuwe manieren om democratie vorm te geven of om burgers meer betrokken te maken. Ze heroriënteren zich naar andere omgangsvormen met burgers, het middenveld, ondernemers en onderzoekers. Participatie beperkt zich niet meer tot aftoetsen van reeds uitgestippeld beleid. Het primaat van de politiek blijft essentieel doch verwachten burgers dat beleid vandaag ook een gedeeld beleid is. Burgers mee laten werken rond te maken beleidskeuzes of burgers mee beleid laten uitvoeren zorgt voor de noodzakelijke betrokkenheid om de democratie opnieuw te versterken. Er is nood aan een stap die verder gaat dan deze van klassieke adviesraden, hoorzittingen of informatievergaderingen. Vernieuwende vormen van burgerparticipatie beperken zich niet tot denken of co-creatie, maar betekenen ook samen doen, ja zelfs samen coproduceren.

- Evolutie naar een nieuwe vorm van public governance, met de nadruk op netwerken en samenwerking, coproductie en participatie
- Burgerkracht inzetten: innovatieve en gedragen oplossingen, binnen de 'quadruple helix' (overheid, gemeenschap, ondernemers, experts/onderzoekers) en met interactie op het supralokale niveau (straten en wijken)
- Binnen participatie aandacht geven aan de betrokkenheid van iedereen.

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

1. We maken werk van de ontwikkeling van een **brede visie** op burgerbetrokkenheid en innovatieve burgerparticipatie en coproductie.
2. We experimenteren met het "**quadruple helix-model**" als werkbare vorm waarbij innovatief wordt samengewerkt rond complexe lokale problemen tussen de lokale overheid en de burgers, middenveldorganisaties, bedrijven en kennisinstellingen. Vanuit prototypes kunnen we de ervaringen opschalen naar andere lokale besturen.
3. We willen werk maken van een uitnodigende en **participatieve bestuurs- en organisatiecultuur**, zowel bij de mandatarissen als de medewerkers, die getuigt van een open houding, een brede geest, de wil en goesting om specifieke competenties verder te ontwikkelen: verbindende communicatieve vaardigheden, creativiteit, netwerken, onderhandelen en beslissingsvaardigheden.
4. We willen bij initiatieven die van de lokale overheid komen:
  - i. Burgers en lokale initiatieven in een **vroeg stadium** betrekken bij een beleidsdossier. We creëren een band van betrokkenheid en zetten in op dialoog met individuele burgers, burgerinitiatieven, middenveldorganisaties, sociale profit-partners en bedrijven.
  - ii. Van de **adviesraden** een meer open inspraakforum maken met inbreng van alle geïnteresseerde burgers. We stimuleren een herdenking van de sectorale manier van werken van adviesraden. We investeren in innovatieve experimenten.

5. We willen bij initiatieven die van de burgers komen:
  - i. Mandatarissen en medewerkers actief ondersteunen met informatie en vorming over **participatiemethodes en -instrumenten**, zoals bemiddelaars die investeren in lange termijnrelaties en tijdig feedback geven van burgers/middenveldorganisaties naar de eigen overheid en omgekeerd, projecten zoals Mechelenmakers, burger- en wijkbudgetten, een kindergemeenteraad, een participatie-ambtenaar, online participatietools, het recht om uit te dagen (right to challenge), wijkraden en dorpsraden met eigen bevoegdheden, ...
  - ii. Bekijken bij deze methoden en instrumenten wat er werkt, wat niet en waarom.
6. We investeren meer tijd in **persoonlijk contact**, door administratieve vereenvoudiging en digitalisering: bv. één loket in de frontoffice als toegangspoort voor alle dienstverlening voor de burgers, digitaal, telefonisch, fysiek; bv. aansluiten op het burgerloket. We stellen burgers/klanten maximaal centraal, niet de diensten of de locaties van de gemeente.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We vragen dat er een structureel samenwerkingsverband komt tussen het '**Kennisplatform** voor burgerparticipatie en coproductie' en de VVSG. Samen met het Vlaams niveau en de kennisinstellingen willen we een steunpunt vormgeven rond participatie en burgerbetrokkenheid dat op het lokale bestuursniveau de gewenste transitie succesvol kan realiseren.
2. We vragen dat tussen alle overheidsniveaus en sectoren **wetenschappelijke kennis**, opgebouwde ervaring, succesfactoren en sterke voorbeelden worden gedeeld. Dit leidt tot een ondersteunend, stimulerend kader voor een lokaal participatiebeleid.
3. We vragen subsidies, wetenschappelijke onderzoeken en het documenteren van **experimenten** op het lokale terrein.
4. We vragen afstemming met het onderwijs opdat kinderen en jongeren al **in scholen** kunnen oefenen in vaardigheden van burgerparticipatie, zoals met de lessen wereldburgerschap.
5. We vragen een **erkenning van de rol van lokale besturen als burgersnabije overheid** bij projecten van de federale of Vlaamse overheid op ons grondgebied en willen een gegarandeerde en actieve rol in de informatie-, inspraak- en participatieprojecten die hiervoor worden opgezet.

STRATEGISCH DOSSIER 8 – Inzetten op schaal en samenwerking

De complexiteit van de maatschappelijke uitdagingen en de toegenomen verwachtingen van de burgers vragen om lokale overheden die bestuurskrachtig zijn en opereren als netwerkorganisaties. Sommige gemeenten die onvoldoende bestuurskracht hebben zouden beter een fusie aangaan. De vele samenwerkingsverbanden zien we op termijn evolueren naar een aantal regio's in Vlaanderen, die maximaal aansluiten bij een al bestaande sociaaleconomische streekrealiteit. Samenwerkingen in regioverband geven schaalgrootte om maatschappelijke uitdagingen efficiënt aan te pakken, expertise uit te wisselen en goed te wegen op de andere overheidsniveaus of grote partners. De Europese, federale en Vlaamse overheden zouden moeten loskomen van hun verkokerd aanbod naar de lokale besturen en regio's.

Voor de VVSG moeten de drie onderstaande bestuurlijke transitie onlosmakelijk samen uitgevoerd worden. Het zou verkeerd zijn enkel naar de gemeenten te kijken:

- **Gemeenten** beslissen zelf of ze willen fuseren. Een fusie is idealiter het gevolg van een oefening van de gemeente over haar bestuurskracht, waarbij ze na de afweging van alle elementen tot de conclusie komt dat de voordelen van een samengaan opwegen tegen de nadelen ervan, of dat de nadelen van alleen blijven niet langer verantwoord zijn voor de eigen inwoners en voor de buurgemeenten. Gemeenten vragen ondersteuning bij deze bestuurskrachtoefening, en willen ook leren uit de ervaringen van de vijftien gemeenten die in 2019 fuseerden tot zeven nieuwe gemeenten. Verder rekenen de gemeenten op een aangepaste fusiebonus, die ook minder vanzelfsprekende, maar potentieel sterke fusies faciliteert en mogelijk maakt (bv. tussen een centrumstad en een kleine gemeente, tussen een rijkere en een armere gemeente, tussen drie gemeenten of meer, tussen gemeenten met en zonder schulden, enz.). Het proces van gemeentelijke fusies moet parallel lopen met de beleidsruimte waarbij lokale besturen veel meer het hoe kunnen bepalen, binnen voldoende ruime Vlaamse kaders.
- De **(stads)regionale schaal** moet zich kunnen doorzetten als een pragmatische schaal voor afstemming, planning en uitvoering van gemeentegrensoverschrijdende materies. De regio's worden niet van boven opgelegd, maar sluiten aan op een sociaaleconomische realiteit zoals die vandaag al wordt aangevoeld. De regio's werken een bestuursmodel uit waarvan de bestuurskrachtige gemeenten de steunpilaren vormen. De regio's bestaan ook zoveel mogelijk uit dezelfde gemeenten. Zoals op het lokale niveau vinden in de regio's ook de partnerschappen plaats met de andere overheden en waar zinvol aangevuld met partners uit het middenveld. Voor de intergemeentelijke en regiowerkingen blijft de politieke aansturing steeds in handen van de gemeentelijke bestuurders en hun afgevaardigden. De gemeenten en provincies bekijken samen hoe ze in de regio's kunnen samenwerken.
- De **Europese, federale en de Vlaamse overheid** komen los van hun verkokering en treden naar de gemeenten en regio's met een geïntegreerde beleidsvisie, financiering en regelgeving, en met het inzicht dat iedere regio andere noden heeft. De afbouw van de Vlaamse verkokering kan ook de bestuurskracht van de lokale overheden versterken.

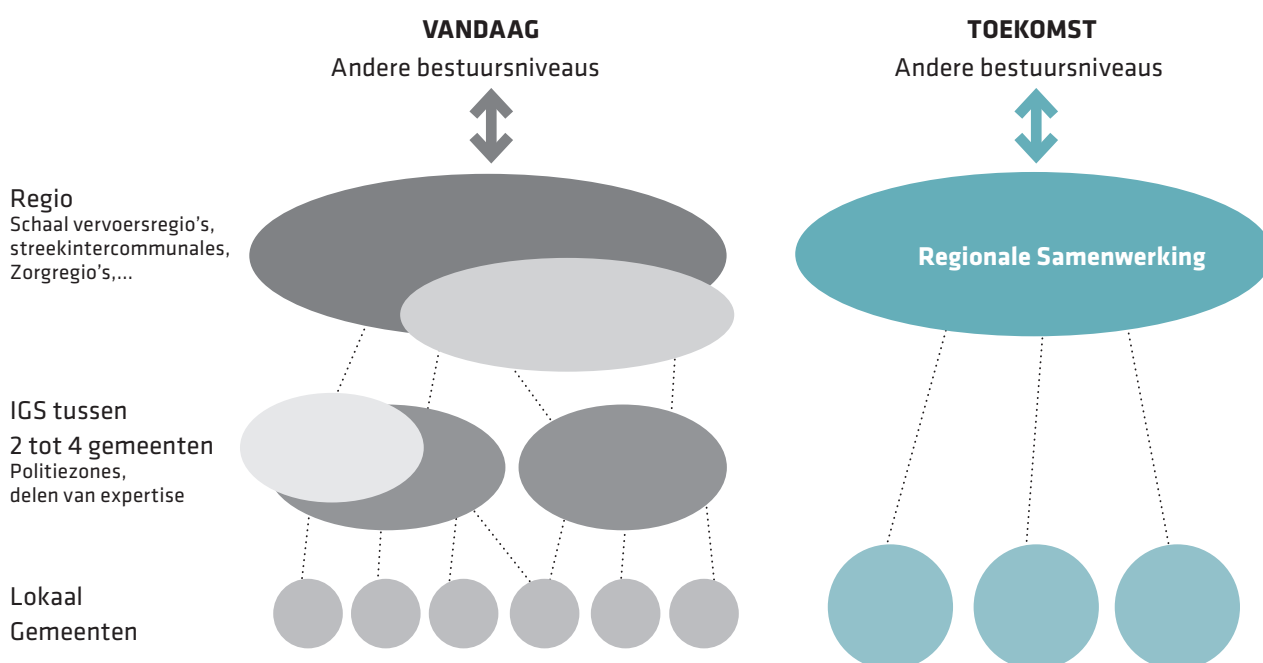
Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Er is nood aan gemeentelijke basisbesturen met voldoende kritische massa. Voor een aantal gemeenten die nu te kwetsbaar zijn, kan een fusie met een of meer andere gemeenten meer toekomstperspectief bieden. Een sterke regiowerking kan niet zonder gemeenten die over een stevige bestuurskracht beschikken. Minder lokale besturen aan tafel maakt de besluitvorming op de regioschaal ook gemakkelijker (versterking van de governance).

Er bestaan in Vlaanderen op het lokale 'tussenniveau' 2.100 samenwerkingsverbanden (2017). Deze ontstonden ofwel op initiatief van de gemeenten, de Vlaamse overheid, de provincie of de federale overheid. Soms nemen ook middenveldorganisaties deel. Het vaakst zijn de samenwerkingsverbanden actief rond zorg en gezondheid, ondernemen en werk, veiligheidszorg, en cultuur en vrije tijd. Sommige gemeenten delen ook personeel, zoals de stedenbouwkundige ambtenaar. Op termijn kan dit tussenniveau groeien naar eenvormige regiowerkingen: de verschillende beleidsvelden kunnen dan beter op elkaar inhaken op streekniveau en zijn zo efficiënter te sturen. Ook overhead- en coördinatiekosten zijn dan beter te beheersen.

De transitie van het bestuurlijke model zou er als volgt uitzien:

De voordelen van een hertekening zijn drieledig:

- Meer rechtstreekse aansturing van basisfuncties en meer expertise op lokaal niveau. De gemeenten nemen een stuk autonomie terug;
- Vereenvoudigen van de tussenniveaus, waarbij de schaal waarop gemeenten met 2 of 3 samenwerken steeds meer zal opgaan in een regiowerking;
- Vereenvoudiging van de planning en afstemming op regioniveau omwille van minder besturen.

Intenties van de gemeenten

1. We willen als gemeenten onze **bestuurskracht** kritisch tegen het licht houden en de eigen schaal, de verzelfstandigde entiteiten en de samenwerkingsverbanden evalueren.
2. We willen met een positieve ingesteldheid een **fusie** onderzoeken en aangaan met buurgemeenten als de bestuurskracht van de eigen gemeente te beperkt blijkt.

3. We willen als bestuurskrachtige gemeenten investeren in een **gebiedsgerichte samenwerking**, performante intergemeentelijke samenwerking en evolueren in de richting van regionale samenwerkingsverbanden.
4. We investeren samen met Vlinter in de oprichting van een 'steunpunt of kenniscentrum regionale samenwerking' waarbij we de krachten bundelen die bestaan op het terrein en leren uit de werking van het kenniscentrum stedenbeleid. Zo kunnen we het best gemeenten ondersteunen bij de groei naar een **governancemodel** voor een goede, transparante aansturing van de regionale samenwerkingsverbanden.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

1. We pleiten voor een **aangepaste fusiebonus**, die ook minder vanzelfsprekende, maar potentieel sterke fusies faciliteert en mogelijk maakt (bv. tussen een centrumstad en een kleine gemeente, tussen een rijkere en een armere gemeente, tussen drie gemeenten of meer, tussen gemeenten met en zonder schulden, enz.). De wetgever moet ook voor de faciliteitengemeenten een fusie mogelijk maken, zonder uitbreiding van de faciliteiten.
2. We vragen Vlaanderen (en partners) om samen met VVSG te voorzien in het 'steunpunt of kenniscentrum regionale samenwerking', in het bijzonder voor het onderdeel van het uitwerken van goede **governancemodellen en -praktijken** van samenwerking op intergemeentelijk niveau en voor de transitie naar de regioschaal.
3. We gaan voor een regioschaal met een **20-tal regiowerkingen**, waar we de vele samenwerkingsvormen op het 'tussenniveau' naar toe zien groeien. Dit wordt geen extra bestuursniveau, maar een beslissingsforum voor gebiedsgerichte materies (mobiliteit, ruimtelijke ordening, zorgvoorzieningen,...). Het gaat om regio's die aansluiten bij een sociaaleconomische realiteit in de streek. De gemeenten zijn aan zet om de regio's te bepalen. De gemeenten en provincies bekijken samen hoe ze in de regio's kunnen samenwerken. We gaan voor **regio's die zoveel mogelijk uit dezelfde gemeenten bestaan** voor de diverse regiorollen en regiothema's (oa. politiezones, hulpverleningszones, vervoersregio's, eerstelijnszones,...).
4. We vragen in de tussentijd **zo weinig mogelijk top-down opgelegde samenwerkingsverbanden**. Als het toch gebeurt, vragen we dat de centrale overheid minstens nagaat of integratie met bestaande samenwerkingsverbanden mogelijk is.
5. We gaan voor regio's waar wordt samen gewerkt aan een **eenvormigheid** van beleid: op de regioagenda's staan gemeentegrensoverschrijdende dossiers met een regionale impact. Deze dossiers worden steeds vanuit een globale gebiedsgerichte benadering bekeken.
6. We vragen **onderzoek naar vereveningsmechanismen**, die een goede regiowerking ondersteunen. Het gaat om een systeem dat de (financiële) lasten en baten van bepaalde projectontwikkelingen (bedrijventerreinen, woongebieden, ...) op streekniveau verdeelt onder de betrokken gemeenten. Het doel is de beste allocatie voor projecten toewijzen. Zo komen vandaag bijvoorbeeld bedrijventerreinen niet altijd op de beste locatie terecht. Er kan nagedacht worden over het verzamelen van middelen in een **regiofonds**, waarbij voor het aanpakken van geïntegreerde gebiedsprogramma's op regioniveau de middelen bij uitvoering met een goede billijke verdeelsleutel over de gemeenten worden verdeeld.
7. We vragen dat de Europese, federale en Vlaamse administraties vanuit de diverse **administraties** met een geïntegreerd aanbod naar de gemeenten en regio's stappen (bv. procedures en regelgeving die afgestemd zijn voor de verschillende beleidsmateries). Het moet ook gaan om een aanbod dat vertrekt **vanuit de realiteit en de noden van de regio's** en aansluit op de beleidsvisie die door de stakeholders in de betrokken regio werd ontwikkeld.
8. We vragen een duidelijke en verfijnde methodiek voor het **meten van bestuurskracht** (bestuurskrachtmonitor 2.0.). Deze methodiek vormt de hefboom naar een versterking van het lokale bestuursniveau.

STRATEGISCH DOSSIER 9 – Data en technologie als hefboom inzetten

Het inzetten van (open) data en technologie opent nieuwe perspectieven om beter grip te krijgen op: maatschappelijke uitdagingen; interne performantie en efficiëntie; samenwerking met partners.

- Digitalisering als opportuniteit en noodzaak tegelijk
- Verruimen van de digitale dienstverlening (24/24 en 7/7), maar 'mensenwerk' houden waar het nodig is
- Aandacht voor de keerzijde van de digitalisering: data-beleid, privacy, digitale ongeletterdheid

Dit dossier draagt bij aan de volgende duurzameontwikkelingsdoelstellingen:

Intenties van de gemeenten

We reiken de hand naar de centrale overheden om samen de schouders te zetten onder **een slimme regio Vlaanderen**, met een sterk smart city-ecosysteem met ruimte voor experiment, innovatie en samenwerking. Werken aan slimme gemeenten in een slimme regio kunnen we niet alleen. Het smart city-concept is er één bij uitstek van co-creatie met de verschillende overheden, de academische instellingen, de bedrijven, industrie en de burger (cf. Quadruple Helix). Lokale besturen erkennen het belang van het verruimen van de digitale dienstverlening (24/24 en 7/7). Hiervoor engageren lokale besturen zich tot:

1. **Investering in data en technologie:** lokale besturen beseffen dat ze bijkomend moeten investeren in data en technologie om tegemoet te komen aan de technologische uitdagingen van vandaag en morgen. Het besef leeft ook dat deze investeringen het best niet alleen gebeuren op niveau van een individueel bestuur, maar dat een significant deel ook wordt ingezet in enerzijds sterke samenwerkingsverbanden die generieke informatievoorzieningen kunnen uitwerken en gemeenschappelijke expertise kunnen opbouwen en anderzijds in generieke oplossingen vanuit de centrale overheden.
2. **Adoptie van standaarden en bouwstenen:** Lokale besturen engageren zich om de standaarden en bouwstenen van de centrale overheden te adopteren. Hierdoor willen ze de leveranciersafhankelijkheid verminderen of zelfs voorkomen.
3. **Digitale geletterdheid en aandacht voor het menselijke aspect:** Lokale besturen wensen bijkomende inspanningen te leveren om de digitale geletterdheid van hun burgers en medewerkers te bevorderen. Zonder slimme inwoners en medewerkers zijn er geen slimme gemeenten. Technologie is een middel, geen doel. Verdere automatisering van de dienstverlening kan ervoor zorgen dat de vrijgekomen tijd gespendeerd wordt aan meer gepersonaliseerde diensten voor wie het nodig heeft.
4. **Uitwerken van een doordachte datahuishouding:** Lokale besturen maken werk van een goede gegevenshuishouding met oog voor aspecten rond informatieveiligheid en privacy. Ze leggen daarnaast het principe van open data op aan hun leveranciers en passen deze zelf toe.

Vragen van de VVSG aan de andere overheden

De lokale besturen zijn de geprivilegieerde partner in het verbeteren van de dienstverlening aan burgers, bedrijven en organisaties en zijn onmisbaar bij de uitbouw van het interbestuurlijk e-government en de uitrol van de slimme regio Vlaanderen. Dit impliceert dat ze in al hun verscheidenheid als volwaardige partners van

de centrale overheden moeten betrokken worden en dat de centrale overheden de samenwerking tussen de lokale besturen onderling zoveel moet stimuleren of zelfs faciliteren.

1. Samenwerken aan een smart city-strategie

We pleiten voor een Vlaamse strategie als antwoord op een versnipperd smart city-landschap. Die strategie moet lopende gemeentelijke initiatieven en plannen verbinden, zorgen voor een betere coördinatie tussen de vele federale, Vlaamse en lokale initiatieven (Smart Flandersprogramma, City of Things, ...) en moet Vlaamse lokale besturen helpen een eigen visie over de 'slimme stad' te ontwikkelen en te realiseren. Uiteraard kan dit enkel mét maximale betrokkenheid van alle gemeenten (ruimer dan de centrumsteden) en rekening houdend met hun eigenheid. Daarnaast is het ook belangrijk de academische instellingen, de bedrijfswereld en de burger bij die strategie en uitrol te betrekken.

2. Experimenteerruimte en richtlijnen voor de slimme stad

We vragen experimenteerruimte. Proeftuinprojecten moeten de voorwaarden creëren waarin innoverende initiatieven kunnen bloeien in regelluwe zones. Een platform is nodig om kennis en resultaten van gemeentelijke experimenten te delen en het ontwikkelen van standaarden te bevorderen. Lokale besturen willen hiervoor méér regelluwe zones. Daarnaast kunnen een aantal principes en richtlijnen lokale bestuurders helpen om grip te krijgen op de verschillende mogelijkheden die technologie met zich meebrengt. Denk aan richtlijnen voor het aanbesteden van (slimme) verkeerslichten of sensoren. Enkele duidelijke richtlijnen kunnen valkuilen vermijden.

3. Samen werken aan een (Linked) opendata-strategie

We vragen samen met de lokale besturen te werken aan een (linked) opendata-strategie. Het 'Open Data charter' van Smart Flanders is een goede aanzet, maar over het algemeen gaan de ontwikkelingen rond Open Data te traag en worden datasets weinig gebruikt. We vragen daarom te investeren in vervolgotrajecten zoals Smart Flanders en LBLD (= Lokale Besluiten als Linked Open Data). Ook vragen we meer promotie rond hergebruik van deze datasets bij potentiële doelgroepen.

4. Overkoepelende ICT-strategie en meer slagkracht

We vragen een overkoepelende ICT-strategie en één minister verantwoordelijk voor het ICT-beleid dat zich richt naar burgers en lokale overheden. Lokale besturen ervaren de administraties van de Vlaamse en federale overheden nog steeds als zeer verkokerd en versnipperd. Te vaak hanteren entiteiten eigen systemen en principes waardoor interbestuurlijke gegevensuitwisseling voor de lokale besturen moeilijk beheersbaar wordt. Het Vlaams stuurorgaan ICT- en Informatiebeleid zet eerste positieve stappen, maar is nog te vrijblijvend. Bovendien is met dit orgaan de broodnodige afstemming met de federale overheid nog niet verzekerd. De hefboomen van het Agentschap Informatie Vlaanderen en van de FOD Beleid en Ondersteuning moeten sterker en dwingender worden.

5. Regels voor interbestuurlijke digitaliseringsprojecten

We vragen richtlijnen voor toekomstige interbestuurlijke digitaliseringsprojecten. Voorzie daarbij in de nodige verankering in wetgeving. Richtlijnen die stevig verankerd zijn in wetgeving zijn noodzakelijk om het mislukken van interbestuurlijke IT-projecten te voorkomen. Ook worden lokale besturen dan als volwaardige partners betrokken en krijgen ze voldoende organisatorische en technische ondersteuning.

6. Samen uitwerken van een goede generieke digitale infrastructuur: afspraken rond standaarden en uitwerken van bouwstenen en authentieke gegevensbronnen (FICHE 44)

We vragen dat de centrale overheden deze kerntaken opnemen: (1) het uitwerken van data- en uitwisselingsstandaarden; (2) het ontwikkelen van bouwstenen; (3) en het opbouwen van authentieke gegevensbronnen/basisregisters. We vragen bij de opbouw voldoende rekening te houden met de behoeften van de lokale besturen. Dat kan door hen van bij de start te betrekken. De VVSG wil dan, samen met haar partnerorganisaties, een actieve rol opnemen in het uitdragen en de invoering van deze standaarden. Het werken met standaarden en bouwstenen zoals MAGDA draagt ertoe bij dat de lokale besturen niet met leveranciersafhankelijke technologie moeten werken (*vendor lock-in*).

7. Kant-en-klare IT-oplossingen voor lokale besturen

We vragen dat de lokale besturen kunnen beschikken over kant-en-klare IT-oplossingen, die voortbouwen op de generieke digitale infrastructuur (zie punt 6). Het gaat dan om zowel hardware- als softwarediensten. Nu moeten lokale besturen noodgedwongen zelf digitale tools uitwerken. Beter wordt er 1 applicatie en platform gemaakt voor en door alle gemeenten. Denk hierbij aan telkens één generieke oplossing voor de omgevingsvergunning, de Beleids- en Beheerscyclus (BBC), Rijksregister, Akten burgerlijke stand, ... We vragen dat ervaringen rond de lokale projecten worden gedeeld, en dat de Vlaamse overheid en lokale besturen de generieke diensten in co-creatie uitwerken en toepassen. We vragen om samen met de lokale besturen een gedragen co-financieringsmodel uit te werken. Door de generieke IT-diensten gedeeld te ontwikkelen en aan te bieden kunnen besturen zich concentreren op het strategische aspect van data en technologie i.p.v. het operationele. Het opent ook extra mogelijkheden voor gebruik door de burgers en voor uitwisseling van data tussen gemeenten.

8. Administratieve vereenvoudiging

We vragen een vereenvoudiging van de interbestuurlijke processen, in lijn met de Europese e-government principes als *'once only'*, *'interoperability by default'*, *'digital-by-default'*, ... Ook zit er veel potentieel in nieuwe technologieën als linked data, blockchain en artificiële intelligentie. Op federaal niveau zijn al eerste positieve stappen gezet met o.a. het strafregister en de akten van burgerlijke stand, maar er is nog veel winst te boeken. Lokale besturen treden nog vaak op als fysiek loket van een centrale overheid (bv. uitreiken van rijbewijzen, opvolgen van de poliovacinatie, ...). We vragen te bekijken of een digitalisering van bepaalde diensten de rol van lokale besturen kan beperken tot hooguit nog het begeleiden van mensen die digitaal niet zo vaardig zijn.

9. Datageletterdheid en inclusieve dienstverlening

We vragen lokale besturen te helpen alle inwoners, zeker de meest kwetsbare, te laten deelnemen aan de digitale maatschappij. Er zijn maatregelen nodig om de digitale geletterdheid en mediawijsheid te bevorderen. Dienstverlening moet zo inclusief en gebruiksvriendelijk mogelijk ontworpen worden.

10. Privacy en informatieveiligheid

We vragen te werken aan collectieve oplossingen en heldere richtlijnen en initiatieven zoals het Burgerprofiel, MAGDA en Digitaal Archief Vlaanderen (DAV). Maak ook de Vlaamse datacenters vlot toegankelijk voor lokale besturen. Stem daarnaast voldoende af tussen de verschillende overheidsniveaus en zorg voor meer eenduidigheid voor de lokale besturen op vlak van de toezichthoudende autoriteit, toegangs- en gebruikersbeheer en dienstenintegrator.

11. Ondersteuningsprogramma lokale besturen

We vragen dat de federale en de Vlaamse overheid een versnelling creëert in de digitale maturiteit bij alle lokale besturen. We vragen een specifiek ondersteuningsprogramma voor alle lokale besturen. De samenwerking tussen VLAIO en de VVSG m.b.t. het brede lokale economische leven vormt een mooi voorbeeld. Enkel met een gezamenlijke netwerk-aanpak en een duidelijke strategische sturing, vanuit de VVSG en Vlaanderen, kan de adoptie van nieuwe initiatieven en afspraken rond e-government en slimme technologie lukken.

Afsluiten van een Duurzaamheidspact tussen overheden

De VVSG stelt de federale en Vlaamse overheid een Duurzaamheidspact voor, waarbij alle administraties van de federale en Vlaamse overheid en alle lokale besturen in Vlaanderen zich engageren om **specifieke duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen binnen een bepaalde tijdsperiode te bereiken**.

Het gaat om doelstellingen op het vlak van **klimaat en omgeving** én op het vlak van **sociale cohesie**, met een ondersteunende strategie hoe de drie overheidsniveaus hieraan kunnen bijdragen.

Voor de opdrachten uit het Pact die de overheden zelf voor hun rekening nemen, sluiten de federale, Vlaamse en lokale overheden een **bestuursakkoord** af. De inhoud van dit Pact moet steunen op een gedurfde beleidsvisie, met concrete werkvelden, en beleidsrichtingen met meetbare doelstellingen die de verschillende overheden samen nastreven, en afspraken hoe ze elkaar kunnen versterken.

Enkel een transversale partnerdynamiek kan structurele transitie mogelijk maken, die verder gaan dan het bijsturen van bestaand beleid. Overheden alleen kunnen niet voor de nodige duurzaamheidstransitie zorgen. Partnerschap moet een integraal onderdeel uitmaken van het Duurzaamheidspact. Middenveldorganisaties, samen met de krachtige dynamiek van lokale burgerinitiatieven, in combinatie met bedrijven, kenniscentra en onderwijsinstellingen, kunnen de noodzakelijke duurzaamheidsomslag mogelijk maken. Ieder zal zijn steentje moeten bijdragen om een echte structurele transitie te realiseren. Een transitie die Europa en de VN vragen, maar vooral een transitie die onze samenleving van morgen broodnodig heeft.

De inhoud van een Duurzaamheidspact moet aansluiten op de 17 **duurzameontwikkelingsdoelstellingen** (Sustainable Development Goals) van de Verenigde Naties).

De VVSG vraagt Vlaanderen het Duurzaamheidspact te positioneren als een van de centrale transitietrajecten binnen het **Vlaamse strategische beleidsplan Visie 2050**. De VVSG vraagt dat er bij het Pact ook een fonds komt voor de ondersteuning van (lokale) transitie-initiatieven.

6. CONTACTINFORMATIE

Wenst u meer informatie over het VVSG-verkiezingsmemorandum, consulteer de [verdiepende themafiches](#). Voor een gesprek of inhoudelijke vragen over dit Memorandum kunt u contact opnemen met de Organisatie- en Communicatiestrategie van de VVSG: Ingrid Pelssers, tel. +32 478 22 87 35, info@vvsb.be

VVSG - Voor een sterk lokaal bestuur

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG vzw) is de ledenorganisatie van de lokale besturen: gemeenten, OCMW's, politiezones, autonome gemeentebedrijven, welzijnsverenigingen en andere verzelfstandigde agentschappen, intercommunales en andere interlokale samenwerkingsverbanden. De centrale opdrachten van de VVSG zijn dienstverlening aan de leden, belangenbehartiging van het lokale bestuursniveau en visieontwikkeling over het lokale bestuur.

Colofon

*VVSG Verkiezingsmemorandum 2019-2024
De omslag naar een volwaardig partnerschap*

Een uitgave van de Vereniging van
Vlaamse Steden en gemeenten

Redactieadres:

Vereniging van Vlaamse Steden
en Gemeenten vzw

Bischoffsheimlaan 1-8

1000 Brussel

Tel 02-211 55 00

info@vvsg.be

www.vvsg.be

Dit document kunt u terugvinden via

www.vvsg.be

Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd
en/of verspreid zonder schriftelijke
toestemming van de auteurs.

